Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...-һээ гарана. | № 68 (18391) | 1990 оной мартын 23, пятница | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Мүнөөдэр, 1990 оной мартын 23-да КПСС-эй обкомой V пленум болохонь. КПСС-эй обкомой пленум иимэ асуудалнуудые хараха гэбэл:

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1990 он) Пленумэй дүнгүүд болон областной партийна организацида тоосоото-һунгалтын кампани үнгэргэхэ тухай.

Буряадай эрдэмэй түбэй нээмэл партийна суглаанай тогтоол тухай ба КПСС-эй ЦК-да партиин бүлэг ветерануудай эльгээһэн бэшэг тухай.

Эмхидхэлэй асуудал.

КПСС-эй обкомой пленумэй хүдэлмэридэ хабаадахаар КПСС-эй областной комитедэй бүридэлдэ ородоггүй партиин райкомуудай секретарьнар, горрайгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, республикын түбэй эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партиин эхин организацинуудай зарим секретарьнар, партийна бүлэг ветеранууд уригдаа.

КПСС-эй обкомой пленумэй хүдэлмэри тухай «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ мэдээсэгдэхэ, телевидени, радиогоор дамжуулагдаха.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

...РАЦИИЕ ХҮГЖӨӨХЫН АША ТУҺАДА

...эна республи... ...абзатай асуу... ...гурим ту... ...проект бүхы та... ...хараада абаха, ...өөһэдыгөө то... ...ые демокра... ...тогтууритай ...ые дурадхаха ...й Арадай де... ...оэзбэшэ гур... ...дээлгабаряар ...Энэ докумен... ...шалгра мартын ...Соведэй засе... ...бэ. ...и ёһоной ба ...асуудалнуудай ...и түрүүлэгшэ ...элидхэл хэбэ.

Дурадхагдаһан хуули али бүхы асуудалнуудые референдумэй туһаламжаар табиха, шиидхэхэ арга олгохо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. СССР-эй Конституци дотор найруулагдаһан нацинуудай өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо эрхэ тухай демократическа суртал һургаалнуудые проект бэелүүлхэ юм. Республикын гарэха тухай хуули зохёохотоёо хамта, СССР-тэ республикын орохо гурим тухай дүрим зохёохо хэрэгтэй байна гэжэ А. Е. Себенцов хэлэбэ.

Удаань Национальна политикын ба нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар комиссиин түрүүлэгшэ **Г. С. Таразевичтэ** үгэ үгтэбэ. Комисси дээрэ хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд тухай тэрэ хөөрөөд, өөһэдынгөө ажаглалтануудые хээ.

Һүүлээрнь бүлэг делегадуудай үмэнэһөө **В. Я. Стадник** үгэ хэлэбэ. Мүнөө Литвадахи үйлэ хэрэг хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна, бүхы хүн зонтой уулзалгануудые хэхын тула парламентын делегацие энэ республикада дары эльгээхые тэрэ дурадхаа. Юуб гэхэдэ, тэндэ боложо байһан митингнүүд дээрэ хүнүүд Литвагай Верховно Соведэй шиидхэбэриие буруушаана.

Үдэһөө хойшо Национальностьнуудай Соведэй заседани эхилбэ. «Союзна договорые шэнэдхэхэ, ССР Союзай ба союзна республикануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые амяарлаха тухай» Хуулиин проект зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан байгаа. Палатын түрүүлэгшэ **Р. Н. Нишановай** түрүүлэлгэ доро заседани үнгэрөө.

Палатын түрүүлэгшын орлогшо **Б. И. Олейник** энэ хуулиин проект тухай һанамжануудаа хэлэбэ. Бүхы союзна республиканууд ООН түрүүтэй уласхоорондын эмхинүүдтэ хабаадаха ёһотой гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Бэеэ дааһан гүрэнүүдэй ба арадуудай үгээ ойлголсолгын бодото холбоо тогтоохые депутадуудай оролдожо байһыень энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ харуулба.

(ТАСС).

РОССИН ПРОФСОЮЗУУДЫЕ ШЭНЭДХЭХЫН ТҮЛӨӨ

Россин Федераци хадаа үргэн ехэ газар дайдатай, олонтоото арадуудтай, соёлой ёһо заншалнуудтай, байгаалиин баялигуудтай онсо өөрсэ гүрэн болоно. Тэрэ Советскэ Союзай национальна доходой 60 процентые үгэдэг юм. РСФСР-эй экономикодо, политическэ байгуулалтада боложо байһан гүнзэгы ехэ хубилалтанууд общестзын ажабайдалай бүхы һалбаринуудые хубилган шэнэдхэлгын хэрэгтэ республикын профсоюзуудай ямар үүргэ дүүргэдэг, һуури эзэлдэг байһые гүнзэгыгөөр бодожо үзэхэ эрилтэ табина. РСФСР-эй профсоюзуудай мартын 21-дэ нээгдэһэн учредительнэ съездэ хабаадагшад иимэл зорилготойгоор Москва ерэһэн байгаа.

Россин Федерациин газар дээрэ хүдэлдэг 32 һалбари һалбариин профсоюзуудһаа, нютагай 77 нэгэдэлнүүдһээ, Соведүүдһээ 1500 шахуу делегат Кремлиин Ехэ ордон соо суглараба.

Нүхэд **В. И. Воротников, А. В. Власов, Ю. А. Манаенков, Г. И. Усманов,** совет профсоюзуудһаа СССР-эй арадай депутадууд съездын хүдэлмэридэ хабаадана.

Элидхэл хэхын тула съездын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, ВЦСПС-эй түрүүлэгшын орлогшо **И. Е. Клочковто** үгэ үгтэбэ. Манай съезд республикын профсоюзуудые нэгэдүүлгын гол ёһонуудые зүбшэн хэлсэжэ, зохёон абаха, тэдэнэй эмхидхэлэй түхэл шэнжэнүүдые шэнэдхэхэ, бэхижүүлхэ уялгатай гэжэ тэрэ тэмдэглээ. РСФСР-эй Верховно Соведтэй, Россин Федерациин правительстватай, бусад ниитын эмхинүүдтэй, хүдэлөөнүүдтэй адли эрхэтэй орган болгогдожо, ниитэ Россин профсоюзуудай түб байгуулагдаха ёһотой.

Профсоюзуудай эхин организацинуудай һалбари һалбариин, мүн нютагай союзуудта, соведүүдтэ сүлөөтэйгөөр нэгэдэхыень хараалһан федерализмын гол ёһон хадаа республикын профсоюзуудай хүдэлөөе эмхидхэлгын эгээл таарамжатай һайн түхэл дүрсэ болохо ёһотой гэжэ профессиональна союзуудай ажал ябуулгын дэлхэйн дүй дүршэлые, һүүлэй үедэ орон дотор болоһон үйлэ хэрэгүүдые шэнжэлгэ харуулна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Тиихэдэ али бүхы профсоюзай орган тэдэнэй аша туһые улам һайнаар хамгаалхын тула эхин эмхинүүдэй һанал бодолые хараада абажа байгуулагдадаг. Мүнөө РСФСР-эй газар дээрэ 380 мянга гаран профсоюзуудай эхин эмхинүүд хүдэлнэ. Тэдэнэр профсоюзуудай 77 миллион шахуу гэшүүдые нэгэдүүлнэ. Энэнь орон доторхи профсоюзуудай гэшүүдэй 54 процентнь болоно.

Федерациие байгуулгын тала баригшадай һанамжын ёһоор, тэрэниие эмхидхэлгэ тогтонижоһон байгуулалтануудые һандаргаха бэшэ, харин шэнэ гол ёһонуудай — федерализмын ба бэеэ дааһан байдалай гол ёһонуудай үндэһөөр республика дотор профсоюзуудай хүдэлөөе нэгэдүүлхэ гэһэн удхатай.

Федерациин эмхидхэлэй байгуулалтын гол ёһонууд энэ съезд дээрэ зүбшэгдэхөөр, удаань тэрэнэй проект профсоюзуудай эмхинүүдтэ үргэнөөр хэлсэгдэхээр хараалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **А. В. Власов** Россин Федерациин социально-экономическа зорилгонууд, өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын ба өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдыгөө хангалгын гол ёһонуудта тэрэниие оруулха тухай элидхэл съезд дээрэ хэбэ. Республикын арадай ажахын ажал хэрэгүүд тухай, байдалые тогтууритай болгохын, һайн тээшэнь хубилгахын тула правительствын абажа байһан хэмжээнүүд тухай тэрэ мэдээсээ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, үргэн хэрэглэмжын эд бараагаар хангалгын, социальна һалбариие хүгжөөлгын асуудалнуудта элидхэлшэ онсо анхаралаа хандуулба.

Эдэ бүхы асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэ экономическа реформо бэелүүлхэ, хүтэлбэрилгын түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые нарижуулха арга олгохо байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

(ТАСС).

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

МАЛШАДАЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

Статистикын Буряадай республиканска управлениин согсолһон һүүлэй мэдээнүүдэй ёһоор, республикымнай районуудай ажахынууд байгша оной үнгэрһэн хоёр һарын туршада нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 10076 центнерээр ехэ мяха үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али бүхыдөө 110.0 мянган центнер мяха абаба. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхиһээ 10 процентээр дээшэ болоно. Мяха үйлэдбэрилхэ талаар Хурамхаанай район урагшатай алхам хэбэ. Эндэхи колхоз, совхозууд дүн хамта 2492 центнер мяха абажа, нёдондонойхидо орходоо 84 процентээр ехэ продукци үйлэдбэрилһэн байха юм.

Жэлэй эхинһээ хойшо 7078 центнер хямда сэнтэй мориной мяхан үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

«Птицепром» нэгэдэлэй мэдэлэй шубуунай фабриканууд, бусад предприятинууд бэлэдхэлэй пунктнуудта бүхыдөө 20093 центнер мяха тушаагаа. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхиһээ 2678 центнерээр ехэ болоно.

Республикымнай районууд байгша оной мартын нэгэнэй мэдээгээр дүн хамта 304,2 мянган центнер һү һаажа, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 19,7 мянган центнерээр ехэ продукци абаба.

Жэлэй эхинһээ хойшо тусхай баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор хубиин ажахынуудһаа дүн хамта 1982 центнер һүн худалдагдажа абтаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ 848 центнерээр ехэ болоно. Мүнөө жэлдэ энэ хүдэлмэри илангаяа Баунтын, Бэшүүрэй, Ивалгын, Кабанскын, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн, Хяагтын районуудта һайнаар эрхилэгдэнэ гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо байгша ондо ехэ һүн худалдагдажа абтаһан байна.

Шубуунай үндэгэ суглуулха хэрэг мүн лэ урагшатайгаар эрхилэгдэнэ. Республика дотор дүн хамта 48.731 мянган үндэгэн абтаһан гэхэ гү, али энэнь нёдондонойхиһоо 3.965 мянган үндэгөөр олоор суглуулагдаа.

Республикын ажахынууд мүнөө түл абаха, тэдэнээ гарзагүйгөөр түлжүүлхэ хүдэлмэреэ үргэн дэлисэтэйгээр эрхилжэ ябана. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор энэ жэлдэ бүхыдөө 23747 тугал абтаа гэхэ гү, али энэнь нёдондонойхиһоо 260 толгойгоор үсөөн болоно.

Үнгэрһэн хоёр һарын дүнгөөр бүхыдөө 23324 поршоонхо абтаба. Энэнь нёдондонойхиһоо аяар 1412 толгойгоор үсөөн байха юм.

Энэ жэлдэ малай гарзалха ушар олошороо. Үнгэрһэн хоёр һарын хугасаа соо бүхыдөө 3132 толгой эбэртэ бодо мал гарзалаа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 321 толгойгоор олон болоно. Баунтын районой ажахынууд 1989 оной январь-февраль һарануудай туршада 20 үхэр гарзалуулһан, харин байгша ондо тэрэнээ 54 толгойдо хүргэбэ. Хойто-Байгалай район аяар, 2,8 дахин олоор эбэртэ бодо малаа гарзалуулһан байна. Иимэ байдал республикын олохон районуудта дайралдана.

Гахайнуудай гарзалха ушар баһал олошорбо. Мүнөө жэлдэ республика доторнай 5264 толгой гахай үхэл хаталда оруулагдаа. Энэнь 1989 онойхидо орходоо 40 процентээр ехэ болоно.

Мүнөө жэлдэ бүхыдөө 172 толгой морид гарзалһан байна. Нёдондо жэлэй энэ үедэ оройдоол 78 толгой морид гарзалуулагдаа һэн.

Хонидой гарзалха ушар нэгэ бага доошоо байна. Гэбэшье хонин һүрэгөө олоор гарзалуулжа байһан районууд баһал бии. Эдэнэрэй дундаһаа Бэшүүрэй район 39 процентээр, Хориин хонишод—18, баргажанайхид—19, хурамхаанайхид—8 процентээр олоор хонидоо гарзалуулаа.

...вет Социалис Республикануудай Союзай Президентын

УКАЗ

...ССР-эй ГАЗАР ДЭЭРЭ СОВЕТ ЭРХЭТЭДЭЙ ЭРХЭНҮҮДЫЕ ХАНГАХА, ССР СОЮЗАЙ БЭЕЭ ДААҺАН БАЙДАЛЫЕ ХАМГААЛХА ТАЛААР НЭМЭЛТЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ.

...дай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи ...ной мартын 15-да тогтоол абаашье һаань, Лит... ...Верховно Совет болон правительство совет эр... ...дые ба ССР Союзай бэеэ дааһан байдалые ...хуулиин актнуудые абажа байһаар. Энээнһээ ...ю тогтоохомни:

...Министрнүүдэй Совет, Литвагай ССР-эй арадай ...нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ ба захирха ...хули хамгаалха органууд Литвагай ССР-эй га... ...уудаг гү, али ерээд байһан СССР-эй эрхэтэдэй ...һан аша туһые хамгаалха талаар СССР-эй ...олон СССР-эй Хуулинуудай эрилтэнүүдые са...

...уурэй хилэ тухай ССР Союзай Хуулиие хаза... ...ули ёһонуудта таарахагүй ябуулганууды зай... ...й ССР-эй газар дээгүүр гарадаг СССР-эй Гу... ...часток хамгаалгые шангадхаха талаар СССР-эй ...ые сахиха комитедэй хилын харуулай сэрэгүүд ...нүүдые абаха.

...республика дотор буунуудые худалдалгые ...ниин буунуудые худалдажа абалгын, бүрид... ...галалгын ниитэ нэгэн гурим тогтоохо тухай» ...нүүдэй Соведэй 1975 оной июлиин 23-най ...ой хүсэндөө байлгые Литвагай ССР-эй газар ...ээр зогсоохо.

Литвагай ССР-эй газар дээрэ ажаһуудаг эрхэтэд тэдэнэртэ байһан бүхы буунуудые саг зуурын хадагаламжада дамжуулхын тула долоон хоногой болзор соо дотоодын хэрэгүүдэй органуудта тушааха. Эрхэтэдэй иимэ буунуудые тушаахаяа арсаа һаань, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерство тэдэниие абаха. Эрхэтэдһээ абтаһан буунуудые хадагалхын тула СССР-эй Оборонын министерство тэдэниие дотоодын хэрэгүүдэй органуудһаа абаха.

4. СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерство хариин оронуудай эрхэтэдтэ Литвагай ССР-тэ ерэхэ визэнүүдые, зүбшөөлнүүдые үгэлгын хойноһоо хиналтаяа шангадхаха. Литвагай ССР-эй газар дээрэ ерээд байһан хариин оронуудай эрхэтэдэй СССР-тэ гадаадын эрхэтэдэй ерэлгын ёһо дүримүүдые сахиха талаар СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ, ССР Союзай Прокуратурада шухала болоод байгаа һаань, «СССР-тэ ерээд байһан гадаадын эрхэтэдэй хуулиин эрхэ тухай» СССР-эй Хуулитай зохилдуулан, тэдэниие гаргаха хүрэтэр шухала хэмжээнүүдые абаха.

5. Энэ Указ тэрээндэ гар табигдаһанһаа хойшо хүсэндөө орохо.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Президент М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 оной мартын 21.

...вет Социалис Республикануудай Союзай Президентын

УКАЗ

...ПРЕЗИДЕНТЫН, СССР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН СОВЕДЭЙ, СССР-эй ФЕДЕРАЦИИН СОВЕДЭЙ РЕЗИДЕНЦИИН ХААНА БАЙРЛАХА ТУХАЙ

...Президентын, СССР-эй Президентын Соведэй, СССР-эй Федерациин Соведэй резиденциин байрлаха газа... ...хотодо, Кремль соо тодорхойлхо.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Президент М. ГОРБАЧЕВ.

...Кремль.
...мартын 21.

1990 оной мартын 18-да дахинаа дуугаа үгэлгын дүнгүүд

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУД

11. **Быков** Николай Иннокентьевич, прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй барилгын талаар генеральна директорэй орлогшо, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Чертенковско 2-дохи округһоо.

12. **Вердыева** Татьяна Михайловна, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэдые хангалгын захиргаанай начальник, КПСС-эй гэшүүн, Северобайкальск хото. Һунгуулиин Железнодорожно 70-дахи округһоо.

13. **Вершинин** Александр Кузьмич, арадай депутадуудай Загарайн районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, КПСС-эй гэшүүн, Загарай тосхон. Һунгуулиин Бэрээнэй-Адагай 93-дахи округһоо.

14. **Витюгова** Аграфена Михайловна, городой 4-дэхи больницын хүүгэдэй отделениие даагша, партийнабэшэ. Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Чкаловска 19-дэхи округһоо.

15. **Вторушин** Василий Афанасьевич, Кабанскын районой Ойморой дунда һургуулиин математикын багша, партийна бэшэ, Оймор тосхон. Һунгуулиин Шергинэй 120-дохи округһоо.

16. **Гаврилов** Станислав Петрович, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэр байрын ажахын захиргаанай начальник, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Телецентрэй 42-дохи округһоо.

17. **Гончикдоржиев** Жамьян Гомбожапович, Хориин районой Хүрбын совхозой отделениие эрхилэгшэ, партийнабэшэ, Тохорюугта тосхон. Һунгуулиин Тээгдын 168-дахи округһоо.

18. **Гринчишин** Иван Степанович, «Бурятавтодор» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй начальник, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин городской 104-дэхи округһоо.

19. **Гусев** Анатолий Леонидович, «Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын 4-дэхи управлениин участогай начальник, партийнабэшэ, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Краснофлотско 28-дахи округһоо.

20. **Дождикова** Галина Александровна, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй слесарь-туршагша, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Гастелловскэ 17-дохи округһоо.

21. **Долгоаршинных** Михаил Геннадьевич, Улаан-Үдэ станциин сигнализациин ба хэлхеэ холбооной электрическэ централизациин дистанциин постын электромеханик, КПСС-эй гэшүүн. Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Пушкинска 4-дэхи округһоо.

22. **Дроздов** Иван Константинович, Таловскын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой цехэй начальник, КПСС-эй гэшүүн, Таловка тосхон. Һунгуулиин Таловска, 146-дахи округһоо.

23. **Дунаева** Ольга Павловна, «Зэдын үнэн» газетын редакциин бэшэгэй таһагые даагша, партийнабэшэ, Петропавловка тосхон. Һунгуулиин Петропавловска 86-дахи округһоо.

24. **Ефремов** Юрий Фёдорович, «Бурятгеология» гэжэ түбэй геохимическэ партиин начальник, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Некрасовска 53-дахи округһоо.

25. **Жарникова** Галина Егоровна, Шулуутын холимог тэжээлэй заводой түсэблэлгын-экономическа таһагай начальник, партийнабэшэ, Солонцо тосхон. Һунгуулиин Саянтын 160-дахи округһоо.

26. **Зильберман** Павел Григорьевич, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй ахамад архитектор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Советскэ 59-дэхи округһоо.

27. **Ибрагимов** Сергей Мустафакович, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин электрын элшэ хүсөөр хангалгын Мысовойн дистанциин заһабарилгын-шалгалтын участогай начальник, КПСС-эй гэшүүн, Бабушкин хото. Һунгуулиин Бабушкинска 110-дахи округһоо.

28. **Иванов** Олег Алексеевич Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй гэшүүн, Саяан тосхон. Һунгуулиин Ахын 145-дахи округһоо.

29. **Калашников** Владимир Фёдорович, Холбоолжоной уурхайн директор, КПСС-эй гэшүүн, Гусиноозерск хото. Һунгуулиин Шахтерско 62-дохи округһоо.

30. **Калмыков** Степан Владимирович, Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ культурын факультедэй декан, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Ранжуровска 55-дахи округһоо.

31. **Каширихин** Борис Калистратович, «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Заречный нүүдэл оньһожоруулагдамал колонныи комплексно барилгын бригадын бригадир, партийнабэшэ, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Зареченскэ 57-дохи округһоо.

32. **Климов** Виктор Демьянович, Кабанскын районой Селенгинскын городской больницын ахамад врач, КПСС-эй гэшүүн, Селенгинск поселок. Һунгуулиин Селенгинскын 117-дохи округһоо.

33. **Кожан** Геннадий Александрович, «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй генеральна директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Красноармейскэ 8-дахи округһоо.

34. **Конев** Константин Цырендондокович, локомотивна депогой локомотивэй машинист, партийнабэшэ. Северобайкальск хото. Һунгуулиин городской 66-дахи округһоо.

35. **Корпусов** Владимир Иванович, республикын сэрэгэй комиссариадай сэрэгэй комиссар, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Южнэ 48-дэхи округһоо.

36. **Корытов** Николай Михайлович, ешаанай автотранспортна 3-дахи предприятиин жолоошон, партийнабэшэ. Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Шишковско 1-дэхи округһоо.

37. **Красикова** Мария Ивановна, Улаан-Үдын хилэмэнэй комбинадай директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Павловска 35-дахи округһоо.

38. **Кукшинов** Виктор Казанович, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Лазовско 49-дэхи округһоо.

39. **Мадуев** Николай Юрьевич, Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын арадай зохёохы ажалай ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканскэ эрдэмэй-методическа түбэй директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Заудинска 26-дахи округһоо.

40. **Москаленко** Владимир Васильевич, 163-дахи оньһожоруулагдамал колоннын начальник, КПСС-эй гэшүүн, Таксимо тосхон. Һунгуулиин Таксимовско 143-дахи округһоо.

41. **Никитин** Юрий Васильевич, Гусиноозерскын ГРЭС-эй парткомой секретарь, КПСС-эй гэшүүн, Гусиноозерск хото. Һунгуулиин Строительна 61-дэхи округһоо.

42. **Нимаев** Баяр Цыренович, Хяагтын заһабарилгын-техническэ предприятиин директор, КПСС-эй гэшүүн, Хяагта хото. Һунгуулиин Хяагтын 129-дэхи округһоо.

43. **Нимаева** Лидия Чимитовна, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Үдын 169-дэхи округһоо.

44. **Орлов** Валерий Семенович, Зүүн Сибириин түмэр замай хүүргэ барилгын 12-дохи поездын начальник, КПСС-эй гэшүүн, Выдринэ тосхон. Һунгуулиин Выдринскэ 113-дахи округһоо.

45. **Очиржапов** Мүнхэ Ешеевич, Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой директор, КПСС-эй гэшүүн, Шанага тосхон. Һунгуулиин Шэбэртын 81-дэхи округһоо.

46. **Очиров** Анатолий Николаевич, Онохойн модоной комбинадай инженер-энергетик, КПСС-эй гэшүүн, Онохой тосхон. Һунгуулиин Онохойн 92-дохи округһоо.

47. **Переляев** Владимир Васильевич, Захааминай районой Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай директор, КПСС-эй гэшүүн, Закаменск хото. Һунгуулиин Холтоһоной 105-дахи округһоо.

48. **Рагимов** Меджид Хыдыроглы, барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын партбюрогой секретарь, КПСС-эй гэшүүн, Северобайкальск хото. Һунгуулиин Ленинградска 68-дахи округһоо.

49. **Рассохин** Сергей Федорович, Хойто-Байгалай районой «Ангарский» совхозой директор, КПСС-эй гэшүүн Дээдэ-Заямха тосхон. Һунгуулиин Дээдэ-Ангарай 154-дэхи округһоо.

50. **Серебренников** Михаил Иванович, Буряадай республиканска һуралсалай-курсын комбинадай үйлэдбэриин һуралсалай мастер, ВЛКСМ-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Школьно 46-дахи округһоо.

51. **Сократова** Эза Георгиевна, Буряадай И. В. Мичуринай нэрэмжэтэ үрэ-жэмэсэй станциин директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Солнечно 15-дахи округһоо.

52. **Соктоев** Владимир Будажапович, Захааминай районой Хамниин совхозой директор, КПСС-эй гэшүүн, Хамни тосхон. Һунгуулиин Михайловска 102-дохи округһоо.

53. **Соктоев** Владимир Раднаевич, баригдажа байһан горно шанаржуулгын комбинадай директор, КПСС-эй гэшүүн, Таксимо поселок. Һунгуулиин Муйскын 144-дэхи округһоо.

54 **Старков** Валерий Васильевич, КПСС-эй Северобайкальскын горкомой секретарь, КПСС-эй гэшүүн, Северобайкальск хото. Һунгуулиин Новоуоянска 153-дахи округһоо.

55. **Титов** Леонид Федорович, Хяагтын районой «Заря» колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй гэшүүн, Үнгэрхы тосхон. Һунгуулиин Тамирай 133-дахи округһоо.

56. **Февралев** Александр Петрович, үйлэдбэриин «Бурятэнерго» нэгэдэлэй Байгалай электрическэ сетьнүүдэй директор, КПСС-эй гэшүүн, Каменск поселок. Һунгуулиин Каменскын 115-дахи округһоо.

57. **Харанутов** Мирон Харанутович, Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министрэй орлогшо, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Геологическа 23-дахи округһоо.

58. **Хомутов** Олег Борисович, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй таһагай начальнигай орлогшо, КПСС-эй гэшүүн. Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Загарайн 18-дахи округһоо.

59. **Цыренжапов** Цырендоржо Очирович, Яруунын районой Тулдуунай совхозой директор, КПСС-эй гэшүүн, Тулдуун тосхон. Һунгуулиин Гүндын 89-дэхи округһоо.

60. **Цыремпилов** Валерий Жамсуевич, КПСС-эй Хяагтын райкомой хоёрдохи секретарь, КПСС-эй гэшүүн, Хяагта хото. Һунгуулиин Хүдэриин 128-дахи округһоо.

61. **Цыремпилов** Доржи Тибочкеевич, Буряадай АССР-эй соёлой министр, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Баян-Голой 74-дэхи округһоо.

62. **Цыренов** Валерий Чултумович. Зэдын районой «Октябрьский» совхозой отделениие эрхилэгшэ, партийнабэшэ, Дэрэстэй тосхон. Һунгуулиин Дэрэстэйн 82-дохи округһоо.

63. **Цыренов** Владимир Лыгденович, Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын совхозой директор, КПСС-эй гэшүүн, Суулга тосхон. Һунгуулиин Суулгын 140-дэхи округһоо.

64. **Черных** Геннадий Сафронович, Улаан-Үдын пассажирска 2-дохи предприятиин Гусиноозерско филиалай начальник, партийнабэшэ, Гусиноозерск хото. Һунгуулиин Первомайска 64-дэхи округһоо.

65. **Чмелев** Сергей Георгиевич, Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад зоотехник, КПСС-эй гэшүүн, Колесово тосхон. Һунгуулиин Твороговско 118-дахи округһоо.

66. **Чунавлев.** Владимир Владимирович, ВЛКСМ-эй Баунтын райкомой секретарь, ВЛКСМ-эй гэшүүн, Багдарин поселок. Һунгуулиин Севернэ 76-дахи округһоо.

67. **Чойбонов** Матвей Рабданович, республиканска поликлиникын массажист, партийнабэшэ, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Инзагатын 84-дэхи округһоо.

68. **Шапиро** Арон Пиневич, үйлэдбэриин «Бурятмебель» нэгэдэлэй генеральна директор, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Ключевской 27-дохи округһоо.

69. **Шевелев** Леонид Дмитриевич, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй жолоошон, партийнабэшэ, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Туполевска 21-дэхи округһоо.

70. **Щеголева** Екатерина Жамсаевна, Нижнеангарскын районно түбэй больницын врач акушер-гинеколог, партийна бэшэ, Нижнеангарск поселок. Һунгуулиин Нижнеангарскын 151-дэхи округһоо.

71. **Языков** Гранит Корнилович, Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо, КПСС-эй гэшүүн, Улаан-Үдэ хото. Һунгуулиин Серовско 50-дахи округһоо.

72. **Якоби** Эдуард Иванович, Захааминай районой Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай электроцехэй начальник, партийнабэшэ, Баян-Гол поселок. Һунгуулиин Закаменска 103-дахи округһоо.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ХЭЛХЕЭ ХОЛБОО ҺАЙЖАРУУЛХА

Партиин Түнхэнэй райкомой шэнэ жэлэй түрүүшын бюро бологдожо үнгэрбэ. Бюро дээрэ партиин гэшүүн, районой хэлхээ холбооной үзелэй начальник Виктор Сергеевич Гусевэй тоосоон шагнагдажа, зүбшөөн хэлэгдэбэ.

Гусевай үдэридадаг хэлхээ холбооной үзелэй коллектив олон жэлэй туршада түсэбтэ даабариие амжалтатайгаар дүүргэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикын хэлхээ холбооной үзелнүүдэй 26 коллективэй дунда дээгүүрһээ социалис мүрысөөндэ тус коллектив түрүү һуури эзэлжэ, республикын хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой Улаан тугта хүртөө.

Нёдондо телевизионно ретрансляторнууд Аршаан, Еловка, Монды, Хойто-Гол, Нилова-Пустынь, Хэрэн һууринуудта, Хонгор-Уулын аршаанда тодхогдоо. Туран һууринһаа бэшэ тээ телевизионно дамжуулга найдамтайгаар абтадаг болонхой. Һаяар хэрэнэйхид, радиогоор гурбан программа шагнадаг болохо. Аршаанда амарагшадай хангалтые һайжаруулхын тула городууд хоорондын автоматическа телефонно түхеэрэлгэ тодхогдохо. Хэрэндэ электронно телеграф бии болгогдоо. Районой бүхы хэлхээ холбооной таһагууды заһабарилха, шэмэлгэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Хойто-Голой хэлхээ холбооной таһаг илангаяа гоё һэйхэн. Энэ жэлдэ Далахайн, Хуурай-һубагай таһагууд заһабарилагдаха юм.

Районой хэлхээ холбооной эмхинүүдтэ тусхай мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд дуталдана. Хүнүүдэй ажалһаа гараха ошохо, ежелэй жэрэмшэе хэзэгэйрүүлхэ түшэхэ үсөөрнэгүй. Нёдондо хэлхэ холбоондо хүдэлдэг 200-гаад ежелэй дундаһаа дүрбэн хүн һөтүүгээр милицидэ бэригдэе, юһэн хүн ажалдаа гараагүй.

Хэлхээ холбооной эмхинүүдэй үзүүлдэг хангалгын шанар зоной табидаг эрилтэдэ хүрэнэгүй. Телефоной муугаар хүдэлдэг ушарһаа боложо, олон тоото гомдолнууд ороно. Телефон, радиогой муугаар хүдэлдэгэй гол шалтагаан гэхэдэ, энэ предприятида дүршэлтэй тусхай мэргэжэлтэй зон үсөөн. Жэшээнь, Туранай, Зуун-Мориной, Түнхэнэй линейнэ участогуудта нэгэшье тусхай мэргэжэлтэй зон үгы юм. Агаарай, кабельна лининүүдые өйлгомторгүй гэмтээхэ ушарнууд элдэб организаци, предприятинуудай зүгһөө олоор дэлгэрдэнэ.

Хэлхээ холбооной үзел жэл бүри өөрынгөө ажалшадта хэбэр-гурбан гэр баридаг. Хамһабэрин ажахы байгуулагданхай. Харин адуутай, арбан юһэн үнеэтэй. Нёдондо арбан зургаан үнеэгэн абтаа һэн.

В. С. Гусевай хэлэһэнэй ёһоор хэлхээ холбооной 16 таһагта нэгэшье тусхай мэргэжэлтэй хүн үгы, һургуулинуудай һуралсалдые энэ мэргэжэлээр һургааха хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Хүдөөгэй хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө анхарал багаар хандуулагдана. Гэр байра тэдэнэртэ үгтэнэгүй шахуу. Жэшээнь, Аршаан курортдо амарагшадай тоо хоёр дахин олошоронхой, тэд хангалтын асуудалнууд дүүрэнээр шиидхэгдэнэгүй. Амаршаад ходоодоо Аршаанай хэлхээ холбооной таһагта гомдолгой байдаг. Мүнөө байһан городууд хоорондын телефонно линии хоорондоо дуратайшуулые бултыень хангаха аргагүй. Эндэ шэнэ почтамт барихэ хэрэгтэй байна.

Районой «Саян» газетын хуудаһануудай дээрэ хэлхээ холбооной хабаатай шүүмжэлхы статьянууд хирэ хирэ болоод лэ хэблэгдэдэг. Тэдэ хэрюусалгатай тушаалтад телефон, радиогой юундэ муугаар хүдэлдэг тухай, тэдэнэй шалгалтануудые тухай ... Тиимэһээ нэгэ бүри гомдолнууд редакцида орожол байдаг. Түнхэдэ В. С. Гусев редакци шүүмжэлхы материал үгэхэдөө, тэрэниие шалгангүй хэблэнэ гэжэ зэмэлбэ. Зарим ушарта иимэ үзэгдэлнүүд бии, тиигэбэшье һуурин бүхэндэ телефон, радиогой муугаар хүдэлдэгтэ гомдолшод үшөөл олон.

Улаан-Үдэ хотоһоо холо байдаг тула Түнхэнэй районой зон Буряадай телевидениин дамжуулга харадаггүй гээшэ. Республикын ажабайдалда боложо байгаа хубилалтануудые хүсэд дүүрэнээр мэдэхэ гэһэн гүйлта мүнөө сагай шухала эрилтэ болоно. Буряадай телевидениин һонирхолтой дамжуулгануудые бэшэндэ, харуулха дурадхал оруулагдаба. Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ намар Далахай һууринда томо соёлой байшан үүдээ сэлээ юм. Байшангай нэгэ таһагта АТС нээхэ асуудал оруулагдаба. Һаяар эндэ түсэбэй ёһоор АТС нээхэ асуудал хэлэгдэнгүй. Мүнөө тус «Маяк» колхозой түбтэ оройдоол арбаад телефон хүдэлнэ.

Жэл бүри хэлхээ холбооной утаһа тапалхэ ушарнууд үзэгдэнэ. Заһабарилга хэхэдээ, тус организаци бүхэн хэдэн жэлээр хэрэг түхэриг гаргашална. Тэдэ хайшаа хэрэгээр газар малтаһан эзэмшэгүүд дүрэм ябаа түлэхэгүй. Зэмэтэйшүүд оройдоол арбан, хорин түхэриг яла түлөөд һалана. Тэдэ арбаад мянган түхэриг заһабарилгада хэнэй хармаанһаа гаргашалагдана гээшэб? Жэшээнь, хоёр жэлэй саана «Сибиряк», «Мир» колхозуудай хоорондохи хилэ хахалхадаа, хоёр модоной зайда кабель гэмтээһэн байна. Хэн энэ гарза түлөө гээшэб? Иимэрхүү үзэгдэлнүүд район соо үшөө ушарна.

Партиин райкомой бюро дээрэ партиин организацинуудай гэшүүнэй түлбэри түлэхэ тухай асуудал харагдаба. Партиин Устав, ЦК КПСС-эй заһабаринуудые баримталдаггүй ушарнуудые шалгалта элирүүлһэн байна. Саяанай совхозой, «Сибиряк» колхозой партиина организацинууд энэ түлбэри хожомдожо түшаана. Мүн Аршаанай, райисполкомой, агропромтехмонтажай, Хэрэнэй «Скотоимпортын» конторын, Түнхэнэй, Хурбэлангуудай совхозуудай коммунистнууд Уставай ёһоор партиин гэшүүнэй түлбэри саг соогоо түлэнэгүй гэжэ хэлэгдэбэ. Энэ асуудалда анхарал хандуулагүй, хиналта муугаар хэдэг болон «Сибиряк» колхозой парткомой секретарь П. Ю. Сорковникото, Саянай совхозой парткомой секретарь Г-Ж. Д. Сыреновто партиин райкомой бюро донгодолго хээ.

Энэ бюро дээрэ найман хүн партиин гэшүүндэ, хоёр хүн КПСС-эй гэшүүнэй кандидаадар абтаба. Коммунистнуудай урда мүнөөдэр хүндэ хүшэр асуудалнууд табигдана, тиимэһээ энэ харюусалгатай сагта партиин гэшүүд боложо, тэрэнэй политика арад зоной дунда ябуулха һаналтай байһанаа партиин шэнэ гэшүүд мэдүүлбэ.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

Хүдөө ажахын

ш э н ж э л э л

БЭРХЭТЭЙХЭН БАЙДАЛ

Хабарай тарилгын хүдэлмэри удахагүй эхилхэнь. Республикымнай таряашад энэ харюусалгатай хаһадаа хэр бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэхэнь бэ? Энэ асуудалда харюу үгэхын тула Статистикын Буряадай республиканска управлениин суглуулһан зэлжээтэ мэдээнүүдые хараад үзэе.

Республикын ажахынуудта мүнөөдэрэй байдалаар элдэб түхэлэй 10 897 трактор тоологдоно. Тэрэнэй 9 194-нь бэлэн гэжэ харуулагдана. Тэрэ тоодо хүсэ ехэтэй К-701, К-700 түхэлэй 635 трактор бии һаа, мартын нэгэнэй байдалаар 440-нь заһабарилагданхай юм. Т-150 К түхэлэй 882 тракторай 660-нь бэлэн болгогдоо.

Энэ мэдээнэй ёһоор Прибайкалиин районой механизаторнууд К-700 түхэлэй табан, Ахын районой ажахынууд Т-150 К түхэлэй долоон трактор бэлэн болгоһон байна. Республикын бусад районууд бии байһан тракторнуудые заһабарилжа үшөө дүүргээдүй. Зэдын районой бэшэн сооһоо байдалаараа яһала бараг гэжэ тоотой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр бүхыдөө 854 трактортай һаа, тэрэнэйнгээ 775-ыень бэлэн болгобо. Бэшэ районуудай байдалынь адлирхуу гэхэ гү, али бии байһан тракторнуудайнгаа наяад гаран процентыень заһабарилһан байха юм.

Бүхыдөө 2553 орооһоной комбайнууд бии байбал, тэрэнэй 1 186-нь бэлэн гэжэ мэдээсэгдэнэ. Баунтын райондо орооһоной 3 комбайн заһабарилагдаһан байна. Зэдынхидэй 73 процент комбайнуудаа бэлэн болгоходонь, Хяагтын район — 28 процентыень, загарайнхид — 32, Баргажанай таряашад — 31, Ивалгын районой ажахынууд — 39 процентыень заһабарилба.

Хабарай тарилгада хабаадуулагдаха плугуудые, сеялкэнүүдые, культиваторнуудые заһабарилгые тиимэ һайнаар ябуулагдана гэхээр бэшэл ха. Жэшээлхэдэ, республикын колхоз, совхозуудта дүн хамта 3506 плуг бии юм. Тэрэнэйнь оройдоол 2776-ниинь заһабарилагданхай. Загарайн районой ажахынууд бүхы бии байһан плугуудай тэн хахадыень бэлэн болгоо. Районой механизаторнууд орооһоной сеялкэнүүдэй, культиваторнуудай арай-шамай хахадыень заһабарилаа. Эдэ үрэ дүнгүүд юу гэршэлнэб гэхэдэ, загарайнхидай техникэ бэлдэхэ шухала кампаниие ехэл аалиар эрхилжэ байһыень элишэлнэ бшуу. Иимэрхүү байдалтай районууд республика доторнай яһала олон. Эдэнэрэй дундаһаа Прибайкалиин, Баргажанай, Хориин районуудые онсолон нэрлэхээр.

Тэжээл бэлэдхэдэг техникэ, машина заһабарилха хүдэлмэри бэһэл хангалтагүй байһаар. Тусхайлан хэлэбэл, тэжээлэй ургамалнуудые бэлэдхэдэг 1157 комбайнай оройдоол 560-нь бэлэн гэһэн тоотой. Тэрэ тоодо КСК-100 түхэлэй бүхы бии байһан комбайнай 45 процентнь заһабарилагданхай юм. Энэ талаар заһабарилгаяа һаянай эхилһэн районуудай тоодо Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Хяагтын районууд ороно.

Республикын районуудта 3243 косилкын 1809-нь, 2734 тармуурай 1475-нь, үбһэ тюк болгон багсалдаг 852 түхеэрэлгын 539-нь бэлэн болгогдоһон байна. Эндэ али райониинь һайн ябанаб гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай районой бии байһан косилкануудайнгаа 70 процентыень заһабарилхадань, харин хориинхид 29, Мухар-Шэбэрэй районойхид — 29 процент техникээ бэлэн болгоо.

Март һарын тэнгээр нуга сабшалан, бэлшээри уһалхаар саг хүрэжэ ерэбэ. Энэ хүдэлмэридэ уһалууриин 672 түхеэрэлгэ, уһа сасадаг 692 машина, тэрэ тоодо «Фрегат» түхэлэй 142 агрегат хабаадуулагдаха.

Тиимэһээ механизаторнууд, таряашад, тракторно-тарян ажалай бригаданууд, звенонууд, арендаторнууд энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа табихаар болоо бэшэ гү?

рилга дээрэ хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Тэрэ инженер-барилгашанай мэргэжэлтэй болоод, тус управленидэ мастераар ажаллажа эхилээ һэн. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ һайн дураараа бригадир болоо юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригада комплексно һэн хэхэ зорилготойгоор хоёр халаанда хүдэлхэ гэжэ шиидээбди. Гэбэшье хоёрдохи халаанда ажаллаха крановщик олдоногүй. Барилгые оньһожоруулгын 2-дохи управлени энэ талаар харюу үгэнэгүй, маанадые һаатуулна,—гэжэ бригадир хэлээ һэн.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ОРОЛДОЛГО ШАДАБАРИҺАА

тула бүхы гэшүүдынь шулуушанай, хабсаргагшын, бетонщигой, модошо дарханай, гагнууршанай хүдэлмэри адли тэгшээр хэжэ шадаха болонхой. Энэмнай управлениин томо бригадануудай нэгэн юм. Бүхыдөө 45 хүн эндэ ажаллана. Багшанарай институтдай столово, профсоюзай курсануудай байшан һүүлэй хэдэн жэл соо барижа, тэдэнэр ашаглалгада тушааһан байна.

— Байгша оной февраль һараһаа дүүрэн хүсэндөө хүдэлжэ эхилээбди. Энээнэй урда тээ бетоной хэбтагайгаар, хирпиисээр болоод барилгын бусад материалнуудаар муугаар хангаа. Мүнөө барилга түргэдхэхэ зорилготойгоор хоёр халаанда хүдэлхэ гэжэ шиидээбди.

Управлениин хүтэлбэрилэгшэд бригадын коллективэй энэ хоёрдохи халаанда ажаллаха оролдолгые дэмжэжэ, УМС-эйхидтэй хэлсэжэ, крановщигые хүдэлгэхэ арга боломжо олгохо байгаа. Иигэжэ эсэсэй эсэстэ бригадынхид хохидоно бшуу. Энэ асуудал һаяын сагта зүбөөр шиидхэгдэхэ бэзэ гээд найдагдана.

Барилгын материалнуудаар муугаар хангагдаһанһаа уламжалан байгша оной январиин түсэб сүм дүүргэжэ шадаагүй һэн. Бригадынхидай мэдүүлһэнэй ёһоор март соо хоёр халаанда барилга хэжэ, гээгдэлһээ гаража, энэ жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэбтэ даабари бэелүүлхэ арга боломжо бии юм. Гадна бригадын олонхи гэшүүд барилгын талмайнууд дээрэ олон жэлэй туршада хүдэлжэ, баян дүршэл шадабаритай болонхой. Тэдэнэр халаан бүриин даабари саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг юм. Шулуушад А. Абыков, И. Акоев, Б. Чагдуров, хабсаргагша В. Белых, Р. Исхаков, гагнууршан В. Будеев болон бусад хоорондоо харилсаата хэдэн мэргэжэл шудалаад, үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа, олоной дундаһаа шалгарна.

Иигэжэ А. А. Резановай бригадын коллектив хэды хүндэ байдалда оробошье, үүсхэл эдэбхи гаргажа, даажа абаһан объектээ шанартайгаар, саг соонь барихын тула оролдосотойгоор хүдэлнэ.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: һургуули баригдана; шулуушад хирпиисэ ябтална (наада захадань А. Абыков).

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Железнодорожно районой Шишковко тосхоной шэнжэ шарай һүүлэй үедэ нилээн хубилгагдажа байна. Үйлэдбэриин прибор бүтээлгын нэгэдэл, түмэр замай Улаан-Үдын отделени болон бусад эмхи зургаанууд эндэ байрын олон гэрнүүдые барюулна. Гэр байраһаа гадна социально-соёлой бусад объектнүүд бодхоогдожо эхилээ. «Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын 4-дэхи управлениин коллектив үнгэрэгшэ жэлһээ дунда һургуули барижа байна. 1300 һурагшадай һураха һургуулиин барилгада тус управлениин Александр Анатольевич Резановай хүтэлбэрилдэг бригада хүдэлнэ.

— Түсэбэй ёһоор үнгэрэгшэ жэлэй июль соо энэ һургуулиин барилга эхилжэ, байгша оной гурбадахи кварталда ашаглалгада тушаагдаха ёһотой һэн. Теэд һургуулиин барилгадаха газарта байһан хуушанай гэрнүүд саг соогоо задалагдан абтаагүйһөө боложо, хараалагдаһан болзорһоо хойнотон эндэ хүдэлжэ эхилээбди. Иигэжэ һуралсалай шэнэ жэлэй эхилтэр һургуули баригдажа үрдигдэхэгүйнь гээшэ,— гэжэ бригадир А. А. Резанов хөөрэнэ.

Бригадир А. А. Резанов барилга дээрэ хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ байна.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ОРДЕНДО ХҮРТЭБЭ

Валерий Осокин 1975 онһоо Северобайкальск хотын барилгада хабаадалсажа, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые, промышленна объектнүүдые олоор барилсаһан, барилсажашье байһаар. Байгалай хойто эрьедэ түрүүшын олон дабхар гэрнүүдые тэрэ барилсажа эхилһэн юм.

Табан дабхартай гушаад гэр бодхолсожо, ашаглалгада тушаалсаһан намтартай. Олон жэлэй туршада Северобайкальск хотын барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, эрхим һайн үрэ дүн туйлажа байһанайнгаа түлөө Валерий Иванович Осокин Хүндэлэлэй орденоор һаяшаг шагнагдаба.

Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэн В. И. Осокиной хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив «Нева» гэжэ спортын комплексын корпус барижа, эрхим һайн шанартайгаар Северобайкальск хотын залуушуулда тушаагаа бэлэй. Эндэ республикын, районой спортын нааданууд үнгэргэгдэдэг болонхой. Тус бригадын гэшүүд үнгэрһэн жэлдэ 14 байратай гурбан гэр барижа, «ЛенинградБАМстрой» гэжэ оньһожоруулгын колоннын хүдэлмэришэдтэ бэлэглээ. Байгша оной эхинһээ 12 айл бүлын орохо үшөө нэгэ гэрэй барилга эхилээд, хоёр халаанай туршада ажаллана.

В. КРАЙНЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

АРЕНДЭ: бодото б... шиидхэхэ ас...

ЁҺОТОЙЛ БОЛОХОД...

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэ Газар тухай Хуулиин баталагдан абтаһанда баяртайбди. Ушарынь хадаа, манай тракторна тарян ажалай бригадын коллектив 1984 онһоо хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэжэ хүдэлдэг байһанаа 1989 онһоо арендаторнууд болоһон байгаа. Теэд манда шэнэ Хуулиин баталагдажа абтаагүйһөө уламжалан олон асуудал шиидхэхын аргагүй байгаа юм.

Газар гээшэ арадай баялиг ааб даа. Урдандаа колхоз, совхозуудай газар дээрэ юун хэгдэдэггүй байгаа гээшэб. Эндэ поли, эндэ сабшалан, эндэ огородой плантаци байна гэжэ харахагүй электрын элшэ хүсэнэй утаһа татаха бахана, аранганууды жэрылгэхэ гү, али шугамдал сэхэ харгы бариха ушар али олон һэн. Дура зоргоороо хүдөө ажахын элдүүриин газарые эбдэжэ байхыень болюулха нэгэшье орган үгы байгаал даа. Мүнөө иимэ юумэн дабтагдахаяа болижо, илангаяа таряашадта, ургаса ургуулагшадта амгалан тэнюун болохонь.

Шэнээр баталагдаһан хуулиин ёһоор, нэн түрүүлэн ургаса ургуулагшад газарайнгаа ёһотой эзэн болоходоо үрэ жэлыень һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар горитой ехэ хүдэлмэри хэдэг болохонь. Абтаһан ашаг олзоороо гаргашаяа харюулжа, өөһэдынгөө олоһон мүнгэ зөөреэр өөрыгөө хангаха экономическа шэнэ гурим нэбтэрүүлһэн бидэндэ газар гол баялиг үгэхэ ёһотой булаг болохо байна. Тиимэһээ таряашад, малшад гэхэ гү, али энэ газар дээрэһээ хүн зоной эдеэ хоолой шухала продуктнуудые үйлэдбэрилдэг хүдөөгэй хүн зоной энэ булагаа шэргээхэгүйн түлөө бүхы арга шадабаряа элсүүлэн оролдохо саг одоошье хүрэжэ ерэбэ.

Үе наһан соогоо газар дээрэ ажаллажа байһан таряашанда шэнэ Хуули ямар эрхэ олгоо гээшэб гэбэл, урдынхиһаа ехэхэн онсо илгаатайшье байха. Хэрбээ үнгэрһэн жэлнүүдтэ газарнай колхоз, совхозой, хамтын баялиг гэжэ тоологдодогшье һаа, манда ёһотой эзэнэй эрхэ үгтэдэггүй байгаа. Засагай дээдын зурганай элдэб саарһа, документнүүдтэй эмхинүүд, предприятинууд үсэгэлдэрэй поли гү, али сабшалан дээрэшье дуратай барилга бодхоожорхихо дүүрэн эрхэтэй һэн. Тиихэдэ зундаа геологууд юм гү, али топографууд юм гү, томо-томо ашаанай хэдэн автомашинатай бүлэг хүнүүд поли, сабшалангыемнай һүндэлэн дуран соогоо ябажа, бүхы ургасыемнай һалгаажархихал даа. Зүгөөр энээндэнь хорилто хэхэ, эсэргүүсэхэ Хуули үгы байгаа бшуу. Мүнөө ондоо болохо ёһотой. Эдэ бүгэдэ дура зоргоной аашын хизаарлагдахада гол баялиг болохо газарнай ёһотой эзэтэй боложо, ашаг шэмэнь одоошье дээшэлхэ гээд хүлеэнэбди.

Хэрбээ урдандаа таряашад гэхэ гү, али ургаса ургуулагшад газар дээрээ ёһотой боголнууд мэтэ ажэллагша һэмди гэхэдэ алдуугүй. Тодорхойлбол, манда газар хуулитаар даалгагдадаггүй аад лэ, тэды шэнээн ургаса ургуулжа бэлэдхэхэш гэһэн даабари үгтэдэг байгаа. Иигэжэ бидэ газарайнгаа ашаг шэмые, үрэ-

---

Хубилган шэнэдхэлгын асууд...

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЭКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАММА: ТҮРҮҮШЫН ...

Ороной экономикые гуримшуулан һайжаруулха талаар правительствын программа бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Тэрэнэй түрүүшын шата эгээл хүшэр хүндэ ба харюусалгатай байха юм.

— Хэрбээ 1990 ондо бодото үрэ дүнгүүдэй туйлагдажа эхилээгүй һаань, арад зон тус программада үнэншэхэеэ болихо, — гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Юрий Маслюков мүнөөнэй байдалые сэгнэнэ.

Гол шэглэл—эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр

Һүүлэй дүрбэн жэлдэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын жэлэй дунда зэргын ургалта 17 миллиард түхэриг болоһон байгаа. 1990 ондо энэ ургалтые 66 миллиард түхэригтэ хүргэхэ гэжэ правительство түсэблэнэ.

— Совет экономикодо иимэ ушар үшөө үзэгдөөгүй, —гэжэ Ю. Маслюков энэ тоое тайлбарилна. Энэ ургалтые туйлахын тула арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ капитальна һомололтонуудай хэмжээн хоёр дахин ехэ болгогдонхой. Тэрээнһээ гадна энэ хабартаа арадай ажахыда 1600 тусхай модуль үгтэхөөр хараалагдана. Эдэнь тус тустаа мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай заводой байшангууд болоно. Тэдэниие гурбан һарын туршада хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангажа болохо юм.

Салин хүлһэнэй жасын ургалтые гурбан процент хорооохо тухай 1989 ондо абтаһан шиидхэбэри дэлгүүр дээрэ эд бараа элбэгжүүлгэдэ туһа нэмэри болохо гэжэ правительство найдана. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилжэ, хүдөө ажахын продукци буйлуулжа, туйлагдаһан ургалтада энэ шиидхэбэри хабаатай бэшэ.

— Иимэ эрхэ байдалда үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бэшэ, харин эд бараа үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ мүнгэн зөөриеэ шэглүүлхэдэнь предприятинуудта туһатай байха,— гэжэ СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ тоолоно.

Гүрэнэй захил: шанга хэмжээнүүд хэрэгтэй.

Эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдал иимэ гээшэ: правительство предприятинуудай бэеэ дааһан байдалые хаһаха, олохон янзын продукцида гүрэнэй захил тогтоохо баатай болоо.

— Гүрэнэй захилые ургэдхэлгэ мүнөөнэй шатада хэрэгтэй онсо шухаг хэмжээнүүдэй нэгэниинь болоно, — гэжэ Ю. Маслюков тоолоно. — Һүүлэй үедэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар гүрэнэй захилые дүүргэлгые урмашуулха тухай арбаад шахуу элдэб тогтоолнуудай толилогдоошье һаань, амжалтын туйлагдаагүй байһаниинь халагламаар.

Эд бараа бүтээхэ үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха талаар гүрэнэй захил хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. 1989 ондо ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдэһэн предприятинуудай оройдоол 80 процентнь ашаглалгада оруулагдаа. 1990 ондо хүдөө ажахын продукци буйлуулха 179 предприяти, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ 78 томо предприяти гүрэнэй захилда оруулагданхай. 4 миллион хүрэхэгүй сэнтэй иимэрхүү барилгануудта республиканска бюджедүүдһээ мүнгэн һомологдоно. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ хүсэнүүдые байгуулха талаар гүрэнэй захилнуудые республиканууд предприятинуудта үгэхэ эрхэтэй. Теэд эдэ захилнуудынь хэр дүүргэгдэхэ гээшэб?

Гүрэнэй захилые дүүргээгүй байһанай түлөө хэрэглэгдэдэг хэһээлтын хэмжээнүүд ехэ үсөөн юм, харин иимэ хэмжээнүүд байха ёһотой, — гэжэ Ю. Маслюков хэлэнэ. Финансын талаар шанга хэмжээнүүдые абаагүй һаа, байдалнай һайжархагүй гэжэ 1988—1989 онууд харуулаа. Тиимэһээ түбхын түрүүн арадай хэрэглэмжын эд бараанай талаар гүрэнэй захилнуудые дүүргэлгые экономическа талаар гуримшуулха ба урмашуулха хэмжээнүүд тухай шиидхэбэри правительство абанхай. Тэрэнь иимэ удхатай юм. Предприяти бүхэн банкһаа али болохо урьһаламжа абадаг гээшэ ааб даа. Гүрэнэй удха шанартай захил абахаяа арсаһан (иимэ ушарнуудшье бии) гү, али тэрэниие абаад, дүүргээгүй предприятинуудай урьһаламжа абаһанай түлөө түлэдэг түлбэриин хэмжээн 1,5 дахин ехэ болгогдоно. СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын һанамжын ёһоор, иимэ шанга хэмжээн саг зуурын үзэгдэл мүн. Эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдалай һайжархада, хэһээлтын хэмжээнүүдэй орондо урмашуулгын хэмжээнүүд булюу ехээр хэрэглэгдэдэг болохо.

— Гүрэнэй захилаар үйлэдбэрилһэн арадай хэрэглэмжын эд бараанай хахад хубиие предприятинууд өөһэдынгөө хүдэлмэрилэгшэдтэ гү, али нютагайнгаа хүн зондо худалдаха аргатай гэжэ хараалагданхай. Тэрээнһээ гадна, гүрэнэй захил дүүргэхын тула бүхы янзын нөөсэнүүд үгтэдэг байна.

Мүнгэн ба эд бараан: хайшан гэжэ тэдэниие тааралдуулхаб!

1989 ондо 18 миллиард түхэригэй үнэтэй саарһан гаргагдаһан байна. Дэлгүүр дээрэ эд бараанай хомор байхада, хүн зоной ажаллажа олоһон мүнгэнэй сэн буураа. Иимэ байдалда хүнүүдэй аша туһые хамгаалхын тула финансын байдалые гуримшуулан һайжаруулха арга зохёогдонхой.

— Нэн түрүүн пенсионернүүд, студентнүүд, бага салинтай хүдэлмэрилэгшэд тухай хэлэгдэнэ. Хэрбээ, жэшээнь, нэгэ хэды хугасаа соо мүнгэнэй үнэ сэнгэй табан процент буураха байхада, тэдэнэй пенси, стипенди гү, али салин хүлһэн энэ хугасаада бэһэл иимэрхүү процентээр дээшэлхэ ёһотой, —гэжэ СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ найдуулна. —Илангаяа үхибүүдэй болон пенсионернүүдэй хэрэглэхэ эд бараанай үнэ сэнгүүдэй хойноһоо тодхогдожо байгаа гүрэнэй хиналта мүн лэ, туһа нэмэри болохо ёһотой.

Хүн зоной нөөсэлөөд, эд бараа худалдажа абаха аргагүй байһан олон арбаад миллиард түхэриг мүнгэ «хуряажа абаха» талаар хэмжээнүүдые правительство зохёонхой. Ехэ процентын түлэгдэхэ удаан болзорой урьһаламжын облигацинууд гаргагдаха. Ехэ хоморой машина, мебель гэхэ мэтэ эд бараа худалдажа абахаар урьһаламжа гаргагдаха, аукционой гуримаар алта, мүнгэнэй зүйлнүүд, искусствын зүйлнүүд худалдагдаха. 1990 ондо хүн зондо городой квартирануудые, гүрэнэй гэрнүүдые, дачын участогуудые худалдалгые үргэдхэгдэхэ, саад ба огород түхеэрхэ газар удаан болзороор арендэдэ тушаагдаха (үг залгамжалан дамжуулха эрхэтэйгээр) байна.

— Хэрбээ эдэ хэмжээнүүдһээ гадна налогой шэнэ политикын бэелүүлэгдэжэ эхилбэл, бусад актнуудай абтабал, 1990 ондо бюджедэй мүнгэнэй дуталдалые 60 миллиард хүрэтэр, харин үшөө гурбан жэл үнгэрхэдэ, 20 миллиард түхэриг хүрэтэр хороохо арга олдохо гэжэ Ю. Маслюков тоолоно.

Госпланай түрүүлэгшэ бусад актнууд гэхэдээ, СССР-эй Верховно Соведэй мүнөөнэй сесси дээрэ хаража үзэгдэхэ ёһотой зөөри, газар тухай хуулинууд тушаа хэлэхэеэ һанана.

Арадай ажахые түсэблэхэ ба хүтэлбэрилхэ онол арганууд хубилгагдаха ёһотой. Шэнэ онол аргын гол зүйлынь юун болоноб гэбэл, түсэб предприятинуудта зохёогдоод, республикын хэмжээгээр нэгэдүүлэгдэжэ, ниитэ гүрэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй түбэй газарта тааралдуулагдаха ёһотой.

Республиканудай хоорондохи экономическа арсалдаанууд: хайшан гэжэ тэдэниие шиидхэхэб!

Хүтэлбэриин ба түсэблэлгын нютагай шэнжэ шанартай боложо, үнэ сэнгүүдые бүрилдүүлхэ ба налог тохохо талаар реформын бэелүүлэгдээгүй байхада, республиканууд хоорондын экономическа харилсаануу-

«…най үеын хүн» конкурсдо ерэһэн очерк

«…САГАЙ МУУ—ДАЙН СЭРЭГ»

ниие ороной эгээл урда захада оршодог Кандагар провинци руу ябуулаа һэн. Эндэл жэлэй туршада Лёня албаяа хэһэн байна. Сэрэгшэ радист мэргэжэлтэй байгаа. Тиимэһээ бүлэг булэг сэрэгшэдэй хоорондо таһалгаряагүй хэлхеэ холбоо байгуулдаг байба. Тулалдаанай үедэ сэрэгшэд командовани хоёрой хоорондо саг үргэлжэ холбоотой байлгаха гээшэ тон шухала хэрэг гэжэ ойлгосотой. Олон ушарта имагтал энээнһээ тулалдаанай дүн дулдыдадаг шуу. Жэшээнь, тулалдажа байһан сэрэгшэдтэ саг сооһь туһаламжа үзүүлхын тула хэлхеэ холбоон хэрэгтэй. Эдэ бүгэдые гүйсэд мэдэрдэг Лёня ба тэрэнэй нүхэд уялгаяа һайнаар дүүргэдэг байгаа.

АФГАН ЗОНДО хүргэгдэхэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые ашаһан машинануудые харууһалан үдэшэхэ даабариин абтахада, сэрэгшэ Попов ябалсадаг һэн. Нэгэтэ Кандагар—Шиндант гэһэн замаар машинанууд үдэшэгдэбэ. Харгын хоёр захаар зурыһан уула гүбээнүүдэй модо, бургааһан сооһоо дайсан эндэ тэндэ буу табижа, һаад хэхые ходо оролдодог байгаа. Тиимэһээ ашаанай машина бүхэнэй урда дайшалхы БТР машина дабшаба. Энээнһээ гадна колоннын урдань, хойноно минэнүүдые бэдэржэ олохо түхеэрэлгэнүүдтэй хэдэн сэрэгшэд ябаа. Хамбын харгын хоёр тээгүүр буугаа бэлэн бариһан ябаган сэрэгшэд модо, бургааһан руу хёрхоор хараашалан, һэмээхэнээр дабшаа һэн. Харгы годируулгатажа, урда ябагшад хойтуулаа харааһаа алдаба. Эгээл энэ үедэ дайсан буудажа эхилбэ. Машинанууд байрадаа зогсобо. Сэрэгшэ Попов автомадаа абаад, машинаһаа һүрэжэ бууһаар, ханааб соо хоробо. Мододой саагуур дайсанай сэрэгшэдэй гүйлдэхые обёорһоор, буудажа оробо. Манай сэрэгшэдтэ гэнтэ добтолжо, үгы хэхэ гэһэн һэдэлгэнь буруу һүрэжэ, душманууд түргэхэн сухариха баатай болоо бэлэй.

Манай нютагай хүбүүнтэй сугтаа уужам оронойимнай олон газарай хүбүүд алба хэдэг байгаа. Алтайн хизаарай Бийск хотоһоо Александр Карпов, Псковско областьһоо Александр Митрошенко, Москваһаа Сергей Сергеев болон үшөө олон хүбүүдые Лёня дурдаа һэн. Мүн Буряадһаа ошоһон хүбүүдые нэрлээ. Эрхирэгтэ ажаһуудаг Содном Базаров, Улаан-Үдын Аюур Тумуров, Сергей Фролов гэгшэд Леонид Поповтой сугтаа дайнай хүшэр харгые дабажа гараа. Сэрэгшэдэй дунда айха, хулжаха ушарнууд үзэгдөөгүй гэжэ Леня онсолоо һэн.

— Манай хүбүүд зоригтойгоор байлдадаг һэн. Шуһата тулалдаануудта хүбүүднай алуулдаг, шархатадаг байгаа даа, — гэжэ Лёня бүдэхи хоолойгоор дурсана. — Энээнэй хажуугаар үбшэлхэ ушарнууд байгаа. Тифһээ хоёр хүбүүднай гээгдээ һэн. Тэндэхи зоной байра байдал үгытэй ядуу, тулюурхан даа. Багахан шабар гэрнүүд соогуур ажаһуудаг, хубсаһа хунар, эд бараан гэхэ мэтэ хомор.

Удаан хүлеэгдэһэн 1983 оной май һарын одоол хүрэжэ ерэхэдэ, сэрэгшын эхэ Вера Дармаевна, хойто эсэгэ Владимир Будаевич гэгшэд хүнгэхэнөөр һанаа алдажа, мэнэ гэһээр багахан хүбүүмнай орожо ерэхэнь гээшэ гэлдээд, үүдэ үрхөө адуулшоод һуудаг болоо һэн. Тэрэшэлэн хүбүүнэй аха Вячеслав, эгэшэ Ирина, дүү Нина гэһэнүүд хүлеэжэ ядашоод байгаа. Май һарын нарата һайхан нэгэ үдэр сэрэгшэ Леонид Попов түрэлхи гэрэйнгээ үүдэ татажа ороо бэлэй. Мэндэ амар хүбүүгээ золгоһон гэртэхидэйнь, холо, ойрын түрэлхидэйнь хизааргүй баярые ойлгохоор саб даа.

СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА мордоһыһоо урда Лёня хүбүүн түрэл ажахыдаа механизатораар жэлэй туршада хүдэлһэн юм. Албанһаа бусаад, ашаанай машинын жолоошоноор хүдэлжэ эхилээ һэн. Багахан сүлөө сагаа ашагтайгаар хэрэглэжэ, һонин номуудые олоор уншажа, радио болон телевизорээр шухала юумэ шагнажа, хаража, соёлой байшанда кинодошье ошожо үрдидэг һэн. Үетэн нүхэдэйнгөө хүхюутэй дүхэриг соо сэбэр басагадай дундаһаа илдам шарайтай Света басагантай дүтөөр нүхэсөө бэлэй. Удахагүй залуу хоёр хүби заяагаа хэтэдээ ниилүүлхэ гэжэ шиидээд, айл болоо һэн. Мүнөө тэдэнэр хоёр хүбүүтэй болонхой. Түрүүлэн гараһан Алдар дүрбэтэй юм. Одхон Артур хоёр хахад жэлэй саана түрөө. Хоюулаа хүүгэдэй саадта ябадаг.

Леонидой эжы — Вера Дармаевна олон жэлдэ хонишоноор хүдэлһэн юм. Эрхим ажалайнгаа түлөө залуу хонишон 1966 ондо ВЛКСМ-эй 15-дахи съездын делегадаар һунгагдаа бэлэй. Владимир Будаевич хүдөө ажахын оньһон техникэ заһабарилха механигаар, хонишодой бригадираар олон жэлдэ хүдэлһэн юм. Гэртэхидэйнгээ ажалша бэрхые дагажа, хүбүүнэй шадамар жолоошон болоһониинь дамжаггүй.

Интернационалист сэрэгшэ Леонид Попов «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 70 жэл» гэһэн медаляар, ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Сэрэгшын шэн габьяа», «Интернационалист-сэрэгшэ» гэһэн тэмдэгүүдээр шагнагданхай. Гадна СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэнхэй.

— Мүнөө болохолоор, Афганистанда хэндээшье хэрэггүй дайнда хабаадалсаабди гэжэ улам шангаар хэлсэдэг болоно байнхай, — гэжэ Леонид Попов хэлэнэ. — Мэдэнэгүйб даа.. Тиихэдээ юунэй түлөө нам шэнги хүбүүд алуулһан, гэмэлтэһэн болоно гээшэб? Хэды олон хүбүүд мүнөө болотороо плендэ байһаар бэ? Юунэй түлөө? Минии һанахада, афган арадай жаргалта ерээдүйн түлөө хүбүүд ами наһаяа үгөө. Энээниие юрын афган зон һайн ойлгоно ёһотой. Совет сэрэгшэд хэды олон гэр байра, һургуули, хүүгэдэй саад гэхэ мэтые барижа үгөө гээшэб. Эдэ бүгэдые афган зон мартахагүйл даа.

Хэжэнгын аймагай Ородой-Адаг нютагта интернационалист сэрэгшэ ябаһан, мүнөө жолоошон Леонид Поповтой иигэжэ уулзажа, хөөрэлдэһэн байнаб. Гэрэй ээндэ үдэшүүлээд гарахадамни, харанхы мүшэтэ огторгойһоо абаахай саһан аалиханаар эрьелдэн унажа байгаа һэн.

— Ямар һайхан үдэшэб даа, — гэжэ хэлээд, хүбүүн сээжэ дүүрэн амилна.— «Сагаанай муу — саһан, сагай муу — дайн сэрэг» гэһэн урданай үгэ бии гүб даа. Саһан тушаа хэлэгдээшэнь хайшаа юм, зүгөөр дайн тушаа тон зүб лэ. Ажабайдалаа улам һайн болгожо, арад бүхэнэй эбтэй зэтэйгээр һууһанһаа ондоо дэмбэрэлтэ юун байхаб даа.

Д. ДАМБАЕВ,
манай корр.

АВИАБИЛЕДЭЙ СЭН ДЭЭШЭЛЭЭ

Болгари, Венгри гү, али Куба руу ниидэхэдэнь, Аэрофлодой пассажирта үнэтэй болохонь. Гадаадын оронуудай авиа-аяншалагшадташье баһал үнэтэй болохо. Авиационно пассажирска ниитэ нэгэн тарифта (ЕАПТ) хабаададаг оронуудай хоорондо ниидэхэ биледүүдэй сэнгүүд мартын 1-һээ 25 процент нэмээ. Болгари, Венгри, ГДР, Румыни, Польшо, СССР, Чехословаки, Албани, Куба, Монгол, Вьетнам болон КНДР албан зургаанууд хоорондын энэ хэлсээ баталанхай. Тиихэдээ имагтал эдэ оронуудай эрхэтэндэ энэ хэлсээн хабаатай гээшэ.

— Манай зарим партнёрнууд энэ тарифые дээшэлүүлхэ үүсхэл гаргаһан юм, — гэжэ СССР-эй Граждан авиациин уласхоорондын худалдаа наймаанай управлениин таһагай начальник М. Горбунов шэнэ һониниие тайлбарилна. — Энэ асуудал хоёр шахуу жэл соо зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Зүүн Европын оронуудай дэлгүүрээр дамжуулан хүн зониие хангаха шэглэлтэй экономико баримталдаг болоходонь, энэ асуудал илангаяа шангаар табигдадаг болоо. Хүсэндөө байгаа тариф зорюута бага болгогдонхой юм. Жэшээнь, тарифые дээшэлүүлһэнэй һүүлээршье Москваһаа нэрлэгдэһэн оронуудай али нэгэндэнь ошохо билет нимэл зайда ямар нэгэн ондоо орон ниидэһэнһээ хоёр-гурба дахин хямда болоно. Гэхэ зуура һүүлэй үедэ самолёдуудай аэронавигационно хангалга ба аэропортнуудта тэдэниие техническэ талаар хангаһга хараа байса үнэтэй болонхой. Тарифые нэгэ хахад дахин ба тэрээнһээ ехээр нэмэхэ дурадхалнуудые Венгри ба Польшо оруулһан юм. Тиимэһээ туйлагдаһан хэлсээн яһала болохотой гэжэ тооложо болохо.

Аяншалгын путевконуудаар ниидэдэг хүнүүдтэ авиабиледүүдэй сэнгүүд апрелиин нэгэнһээ нэмэхэ. Хүнгэлэлтэтэй тариф хэрэглэхэ эрхэ тэдээндэ үлөөгдэхэ аа6 даа.

(ТАСС).

Москва.

ВЛКСМ-эй гэшүүн Мария Вачеланова Хурамхаанай районой Дэрээнэй дунда һургуули дүрбэн жэлэй саада тээ дүүргээд, Герценэй нэрэмжэтэ Ленинградска багшанарай институдай хойто зүгэй арадуудай факультедтэ һуража байна. Тэрэ мүнөө 4-дэхи курсада һурана. Байгша ондо манай республикаһаа Вика Бодоулова, Вика Марзаева гэгшэд институт дүүргэхэ юм. Мария Вачеланова хойто зүгэй арадуудай түлөөлэгшэдэй республиканска конференциин делегадаар һунгагдажа, тэрээндэ хабаадалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мария Владимировна Вачеланова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хүн ба үе саг

АБЫМНИ ХАЙРАТА ЗАЯАН

Би хэзээдэшье гартаа гуурһа барижа, «Буряад үнэн» газетэдээ бэшэхээ зүрхэлдэггүй һэм. Мүнөө энэ удаа тандаа этигэжэ, найдажа байдаг һэн тула иимэ туһа хүргэхыетнай гүйха һанаатайб. Минии түрэһэн эсэгэ Рабжаев Даша Пинхузаевич 1937 ондо арадай дайсан гэжэ хардуулаад, абаашагдаад, гэртээ бусаагүй һэн. Тэрэ гэһээр хэдэн арбаад жэл үнгэрөө, би мүнөөшье болотор абамни хаана наһа бараһан бэ гэжэ огто мэдэхэгүй хүн байшабаб. Абымни хуби заяан тухай документнүүд Баргажанай архивта байһан байха гээд һурагшалхадамни, тэрэ архив үнинэй түймэртэ шатаһан байшоо. Харин республикын архив бэшэһэмни — харюу үгы. Тиимэһээ минии аба тухай мэдээсэл бэдэрэлсэжэ үгыт гэжэ гүйха байнаб. Энэ ямар хүниие бэдэрхэ болоо гээшэбибди гэһэн асуудалда абтахагүйнтнай тула би өөрынгөө аба тухай мэдэхэ байһанаа энэ бэшэг соогоо хөөрэһүү.

Минии аба Рабжаев Даша Пинхузаевич 1903 ондо Хурамхаанай районой (тэрэ үедэ Баргажанай район байгаа) Алла нютагта дунда шадалтай айлда түрэһэн намтартай. Тэрэ эсэгын ганса хүбүүн байһан юм. Нютагайнгаа эхин һургуули, багшын курсануудые дүүргээд, Баргажанай районой Нуурай эхин һургуулида ажалайнгаа намтар эхилээ һэн. Минии эжы Д. П. Бадмаева хажуудань шорой хамагшаар хүдэлдэг байгаа. Би өөрөө бүлэ соогоо эгээ ехэ эгэшэнь болоноб, минии доро 4 дүү хүбүүд бии байгаа, тэдэнэрни бултадаа 50-шье наһа хүрэнгүй наһа бараһан юм.

Абамни Нуурай һургуулида директорээр хүдэлэгшэ һэн. Би, 9-тэй басаган, абынгаа класста һуража байһанаа һанадагби. Бүлэ соогоо ганса нэгэ басаган байһан хадаа ехэл эрхэ байгаа хаб гэжэ мүнөө һанагшаб. Абынгаа хэшээлээ үнгэргэжэ байхада, һууригүй хадаа иишэ тиишэ эрьелдэжэ зааһыень шагнажа үгэбэгүйб. Абамни намайе шэхэнһээмни татажа, газаашань гаргаад, «хүнэй үгэ дуулахагүй юм һаа», гэртээ хари гэһыень һанадагби. Харин бинь гэртээшье харингүй, хэшээлэй дүүрэтэр үүдыень аргаахан нээжэ, хаажа байһанаа огто мартадаггүйб. 4-дэхи, 5-дахи аха классуудта физкультурын хэшээл үнгэргэхэдөө, хүбүүдые урилдуулдагынь ехэл һайхашаан хэрагша һэм. Мүн тиихэдэ абамни тэрэ үедэ районой түб байһан Баргажан тосхондо ходо ошогшо һэн. Би морин тэргэдэ һуулсаад, ошолдодогоо һанадагби. Баргажанай түбэй талмай дээрэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, Ленин багшын хүшөө байгша һэн. Энэ хүшөөдэ абамни намайгаа ээм дээрээ һуулгажа асараад, «энэ Ленин багша, сэсэн мэргэн хүн» гэжэ ходо харуулагша бэлэй. Удаань районһоо элидхэл уншаха тухай даабари абаад, Бархан, Аргата, Дэрээн, Арзгуун болон бусад нютагуудаар морин тэргээр ошодогыень һанадагби. Мүн өөрөө шүлэг, дуу, зүжэг зохёожо, нютагайхидаараа концерт бэлдээд, баһал хүршэ һууринуудаараа айлшалагша һэн.

Гэртэхимни Лугшахаанда 7 жэл хүдэлһэнэйнгээ удаа, 1935 ондо, нютагаа — Дэрээн руугаа бусаха гэжэ шиидээ. Ямар шалтагаан дээрэһээ юм — огто мэдэнэгүйб. Лугшахаанда түрэһэн 3 үхибүүдээрээ — би, Леонид, Ошон гэгшэдээрээ — эд бараагаа тэргэдэ ашанхай хээрэ хэды хоножо байгаад, нютагаа хүрэжэ ерээ һэмди. Уданшьегүй Намаагай дунда һургуулида (мүнөө һургуулиин байһан энэ һууринда Уланхаанай совхозой хонидой отара оршоно) хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Багшалхынгаа хажуугаар абамни ниитын хүдэлмэри баһал үргэлжэлүүлээ һэн. Нютагтаа ерээд, үшөө 2 үхибүүтэй — Володя Аркадий хоёртой болобоб. Яһала бараг һайн байдаг һэмди гэжэ һанагшаб. Нэгэтэ абымнай абгань — Санжа Бадмаев (Баргажан тосхондо ажаһуудаг, ямаршьеб даа ноён хүн байгаа) иигэжэ нэгэтэ абадамни нюусаар мэдээсэбэ: «Ши нютагһаа гаража ошо, ехэ хүшэр саг болоно байна. Шамайе хардажа болохо һураг бии». Теэд абамни нютагайнгаа һургуулида хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлжэ, ямаршьеб даа өөрынгөө хубита оруулха гэжэ үсэдөөр тулалдаа һэн.

Һуралсалай шэнэ жэл түлэг дундаа ябажа байгаа һэн. 1937 оной январиин шэрүүн хүйтэн нэгэ һүниин тэн багаар нюргандаа буунуудые үргэлһэн һүрөөтэй хоёр хүнэй орожо ерэһые огто мартадаггүйб. Тэдэнэй ерэхэдэ бултадаа һэреэ һэмди. Тэдэ хоёр манай абада: «Та ээмэтэй хүнта, түргэн түхеэрэгты, ябая» гэжэ хэлээ. Абымни эхэ, эсэгэнь бидэнэртэй байдаг һэн тула: «Ганса хүбүүёмнай хайрлыт, ута харгыда абаашаха гээ һаатнай, хүбүүндээ хони барижа үгэхэмнай, хайрлыт»,— гэжэ байгаад бархиралдан гуйһыень һанадагби. Тэдэ хоёр хүн үгэ хүүргүй зүбшөөжэ, хони барюулаад, мяхыень эдилсээд, үлэһэн мяхыень шаргадаа ашаад, абыемнай һуулгаад ябаа һэн. Ябахынгаа урда абамнай бидэнэй бултанаймнай толгойнуудые таалаад, һаял хүлдэ орооһон Володя хүбүүгээ үһөөдэ хүрэтэр үргөөд, эжыдэмнай захяа үгөөд, гаража ошоо бэлэй. Бидэ булта хүгшэн багагүй бархиралдаһаар үлөө һэмди. Гэртэһээ гараһаар нютаг тухайгаа өөрынгөө зохёоһон дуунуудые дуула дуулаһаар ошоо һэн гэжэ нютагайнь зон мүнөөшье хэлсэдэг. Тэрэл дуунуудаарнь, һүниин сууряанда сууряатаһан хонгёо һайхан хоолойгоорнь нютагайнь зон Даша Пинхузаевичые абаашаба гэжэл ойлгоһон юм.

Энэл һүниһөө эхилжэ, манай бүлын ажабайдал тад ондоо, зоболон дүүрэн болоо һэн. Абымнай ябаһаар 2—3 хоногой үнгэрөөд байхада, «абатнай ехэл ээмэтэй хүн» гэжэ хэдэн хүн ерээд, һэнэгтэй һайн юумэнүүдыемнай абаашаа. Гэр соомнай хооһон болошоо һэн. Гансашье шэрээ, һуудал, үхэр мал абаашаа бэшэ, ядахадаа эжымнай үмдэдэг торгон самса, платиинь үбэртэлжэ ябашоо һэн. Һүүлдэнь тэрэ хубсаһануудыень колхозой складта хүдэлдэг эхэнэрнүүд үмдөөд ябагша бэлэй. Абымнай эсэгэ «минии хүбүүн арадай урда ямаршье зэмэгүй, алдуу болоо» гэн, уйла уйлаһаар наһа бараа. Үлэнхэ хооһон болоһон дээрэһээмнай Аркадий дүүмнай 8 һаратайдаа наһа бараа һэн.

Ехэл хүшэр хүндэ саг байгаа. Эжыемни абын ябаһанай һүүлээр малда һаалишанаар эльгээзгээ бэлэй. Хоёр бага үхибүүдээ — Володя, Аркаша хоёроо гэрэй дундахи тээгтэ уяад, 7 наһатай Леонидоо дахуулаад, үнеэдтээ гарагша һэн. Харин бинь гэртээ үлэжэ, эжынгээ хоймоглоод оруиһон бозо дүүнэрэйнгээ уйлахадань уулгагша һэм. Заримдаа гэртэмнай эдихэ юумэн үгы болошодог бэлэй. Манай байдаг заимкаһаа аяар 20-ёод гаран километр холо оршодог Алла нютагта эхымнай эжы ажаһуудаг һэн. Бинь, эгээ ехэ эгэшэнь хадаа дүүнэрээ дахуулаад, хүн зонһоо хоргодожо байгаад, хүгшэн эжыдээ эдеэлхэеэ, талха эрихэеэ ошогшо һэм. Нэгэтэ баһал энэ хэрэгээрээ хүгшэн эжыдээ ошожо ябатараа, үхибүүдэй шууялдаха, нэрьелдэхые дуулабаб: «Арадай дайсанай басаган ябана! Холодогты, холодогты! Энээнтэй минии эжы бү наадагты гэдэг»,— гэжэ байгаад хашхаралдаад, шүдхэрһөө айһан мэтэ намһаа булта хоргодобо. Үсэгэлдэр сугтаа наадажа ябаһан басагадайнгаа иигэжэ шашхалдахые дуулахадаа, минии зүрхэн ёг гэжэ, аба тухайгаа досоогоо хадагалжа ябаһан һайн һайхан бодолнуудни үбэлдэшоо һэн. «Үнэхөөрөөшье, абамни ехэл муу хүн байгаа хаш. Теэд ямар тиимэ муу юумэ хэһэн гээшэб» гэһэн бодолнууд удабашьегүй минии һанаа сэдьхэл эзэлдэг болоо. Тэрэ сагһаа хойшо абынгаа нэрэшье дурдахаяа айдаг болооб. Эжымнай «таанад талаангүй сурбануудта» гээд, эдихэ эдеэгүй, үмдэхэ хубсаһагүй, наадаха нүхэдгүй бидэнээ хайрлан ходо уйлагша һэн. Минии 12 наһатай болоод ябахада, хүгшэн эжымнай наһа барашоо. Бинь эгээл эгэшэ хүн хадаа дүүнэрээ дахуулха, эжыдээ туһалха хүниинь болобоб. Хүйтэндэ газар хахалха, борнойлхоһоо, үбһэ сабшахаһаа эхилээд, элдэб эсын хүдэлмэридэ туугдадаг байгааб. Ехэл зобогшо һэм даа. Харин 16—17 наһатайдам колхозһоомни намайе Туркын леспромхоздо модо отолхыемни эльгээбэ. Эндэ хоёр жэл соо хүдэлжэ байхадаа, Арзгуунһаа ерэһэн Мүнхэ Будаев гэжэ хүбүүнтэй танилсаа хүм. Энэл хүн минии зоболонто ажабайдалай харгы заһаһан гэжэ хэлэхэ байнаб. «Ши арадай дайсанай басаган бэшэш, мүнөө минии һамганши»,— гэжэ намайгаа нютагтаа асараад байхадаа аргадагша һэн. Арзгуунда ерээд байхадамни, хэншье намайе арадай дайсанай басаганши гэжэ хургаараа заажа харуулаагүй, харин минии абын үетэн «абашни бэрхэл хүн байһан юм» гээд шэбэнэн һагад намда мэдүүлэгшэ бэлэй. Тиигэбэшье һаань, мүнөө болотор аба тухайгаа хүндэ хөөрэхэ дурагүй ябааб. Һүүлэй үедэ Сталин, тэрэнэй алууршадай муухай аашанууд тухай, хардалгада ороһон хүнүүдэй мүнөө сагааруулагдажа байһан тухай статьянууд танай газетэдэ олоор хэблэгдэдэг болоо. Тэдэниие уншаад байхадаа, бишье хара бодолнуудһаа һалажа, абамни, үнэхөөрөөшье, арадай урда ямаршье зэмэгүй гэжэ эрид этигэжэ эхилээб.

Би өөрөө мүнөө наһанайгаа амаралтада гаранхайб. Үбгэмни Мүнхэ Ширеторович Будаев һая наһа баранхай. Манай бүлэ бүхы наһаараа Гавргын совхоздо хонин ажалда хүдэлөө. Би 10 гаран жэл соо ахамад хонишоноор ябааб, нютагай Соведэй депутадаар хэды дахин һунгагдааб. Һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө хэдэн медальнуудаар, Хүндэлэлэй тэмдэгүүдээр, грамотануудаар шагнагданхайб. Зургаан басагадые үргэжэ, хүлыень дүрөөдэ, гарыень ганзагада хүргөөбди. Тэдэнэрни бултадаа мэргэжэлтэй, зариманиинь эхэ, эсэгынгээ харгы үргэлжэлүүлжэ, мал ажал дээрэ хүдэлнэ. Мүнөө би аша гушанараа хаража, ажа жаргажа һуугшаб. «Эртын зоболон зоболон бэшэ, үтэлхэдэ жаргаха саг ерэдэг» гэжэ арадай хэлсэдэг сэсэн мэргэн үгэнүүд минии ажабайдалда тон хамаатай гэжэ һанадагби. Минии үхибүүн ябахадаа үзэһэн зоболонгые хэншье, ядахадаа, дайсаншье, бү үзэһэй гэжэ сэдьхэн ябагшаб.

В. БУДАЕВА,
ажалай ветеран.

Хуушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

XV.

сургагули-аца | ширэгэ-эцэ | эндэ тэндэ-эцэ

чину | надур | чимадур

чин-у | нам-дур | чима-дур

үгэкүй | абубай | дулуган

1. Хуушан хэлэндэ гаралай падеждэ эрэ аялгантай үгэдэ — аца (номун санг-аца — номой сангһаа гү, али библиотекэһээ, сургагули-аца — һургуулиһаа г. м.), эмэ аялгантай үгэдэ — эцэ (ширэгэ-эцэ — шэрээһээ гү, али столһоо, эндэ тэндэ-эцэ — эндэ тэндэһээ г. м.) залгалтануудые үгэһөөнь амяарань табидагшье һаа, тэрээнтэйнь сугтань хэлэдэг байгаа.

2. Би, ши гэһэн нюурай түлөөнэй үгэнүүдые зохилдуулан бэшэхэдээ, заримдаа яряанай хэлэ дахуулан, падежэйнь залгалтануудые үгэтэйнь суг табидаг, заримдаа амяараньшье бэшэдэг байһан юм: мину-минии гү, али мин-у — минии; чину — шинии гү, али чин-у — шинии; надур-намда гү, али нам-дур — намда; чимадур — шамда гү, али чима-дур — шамда г. м.

3. К, г хашалгануудтай о, у, ө, ү аялгануудые залгажа бэшэхэдээ, аялгануудыень хашалган үзэг сооһь оруулан холбожо бэшэдэг: нүкүр — нүхэр, үггүбэй — үгэбэ, абубай — абаба г. м. Тиихэдэ дулуган — дулаан гэһэн үгые бэшэг дээрэ дологон — долоон гээд уншахагүйн тула, мэдүүлэлэй удха дахуулан уншаха хэрэгтэй.

ХИЛЫН СААНАҺАА ТАСС АПН

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОБО

НЬЮ-ЙОРК. Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын табан гэшүүд — Великобритани, Хитад, СССР, США болон Франци ООН-ой Генеральна секретарь Хавьер Перес де Куэльяртэ бэшэг эльгээбэ. Камбоджодохи байдалые политическэ аргаар али бүхы талаарнь гүримшүүлгын харгы замуудые «табанай» түлөөлэгшэдтэй зүбшэн хэлсэлгын мартын 12—13-да Парижда болоһон гурбадахи шатын дүнгүүд тэрээн соо найруулагдаһан байгаа.

Һунгалта үнгэргэлгын гол дүримүүд бэшэг соо найруулагдаба. Энэ үе соо Камбоджодо нейтральна захиргаанай — ООН-ой Генеральна секретариин хүтэлбэри доро энэ уласхоорондын эмхиин дамжан оролгын зургааниие байгуулга бэшэг соо харуулагдана.

ВСНП-гэй СЕССИ

ПЕКИН. Арадай түлөөлэгшэдэй долоодохи зарлалай Бүхэхитадай сугланай (ВСНП) гурбадахи сесси хүдэлмэреэ эндэ эхилбэ. Правительствын хүдэлмэри тухай, үнгэрһэн жэлдэ экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбэй гүйсэдхэл тухай элидхэлнүүд, энэ жэлэй түсэбэй проект зүблэхэ зүйлдэ табигдана. Мүнөө Британиин эзэмдэлгэ доро байдаг Гонконгдо — «КНР-эй Сянганска (Гонконгско) түсхай захиргаанай район тухай үндэһэн хуулиие» депутадууд зүбшэн хэлсээд, баталан абаха юм. 1997 онһоо хойшо Гонконг Хитадай мэдэлдэ бусаагдаха ёһотой. КНР-эй Түбэй Сэрэгэй Соведэй Түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлхэ тухай Дэн Сяопинай гүйлта хадаа зүблэхэ зүйлэй гол асуудалнуудай нэгэниинь мүн. Мүнөө энэнь Хитадай 85-тай хүтэлбэрилэгшын гүрэнэй һүүлшын тушаал болоно. Урда тээнь тэрэ партиина бүхы тушаалнуудһаа буугаа һэн.

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер Ли Пэн правительствын хүдэлмэри тухай элидхэл хэбэ.

МРСМ-эй ЦК-гай ПЛЕНУМ

УЛААН-БААТАР. МРСМ-эй ЦК-гай ээлжээтэ бэшэ пленум эндэ болоно, Монголой Залуушуулай Революционно Союзые шууд сэхээр шэнэдхэлгын асуудалнуудые хаража үзэбэ гэжэ ТАСС-ай корреспондент Дугар Санжиев дамжуулна.

Мүнөө үедэ ревсомолдо тохёолдоһон орёо хүшэр байдалые тэдэ зүбшэн хэлсэнэ. МРСМ-эй ниислэлэй эмхи тэрэнэй Центральна Комитедтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ этигэл найдалаа баранхай байһанаа мэдүүлээ һэн.

Энэ пленумдэ бэлдэхэ талаар онсо яаралтай комисси эмхидхэхэ талаар залуушуулай союзые хубилгаха үүсхэлтэ бүлэг эдэбхитэйгээр хүдэлһэн байгаа. Урда тээхэнэнь МРСМ-эй ЦК-гай гэшүүдтэ, гэшүүндэ кандидадуудта, Түбэй шалгалтын комиссиин гэшүүдтэ ЦК болон шалгалтын комиссиие дүүрэн бүридэлөөрынь тушаалһаа буулгаха эрилтэтэй хандалга «Залуучуудын үнэн» газетэ толилоо һэн.

МРСМ-эй ЦК-гай пленумдэ хабаадагшад Монголой общество шэнэдхэлгын эрхэ байдалда залуушуулай холбооной шиидхэхэ ёһотой асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ юм.

БУДДЫН ШАЖАНТАНАЙ СУГЛААН

УЛААН-БААТАР. Буддын шажантанай хурал Гандантэгчинлин гэжэ дасан соо болобо. Хамба лама Хархуугиин Гаданай ажал ябуулгые ламанар шүүмжэлээд, тэрэниие шэрээһээ бууха эрилтэ табиба гэжэ МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

Шажанай хэрэгүүдэй талаар МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй захиргааниие болюулха шухала гэжэ тэдэнэр һанамжануудаа хэлэбэ. Шажаниие гүрэнһөө таһалха тушаа МНР-эй Конституцида хубилалтануудые оруулха, ямаршье хашалта харшалалтагүйгөөр шажан мүргэлдэ шүтэхэ тухай асуудалые тэрээндэ оруулха тухай, мүн шажанай ба шажанда шүтэлгын асуудалнуудай талаар 1934 болон 1936 онуудта баталагдан абтаһан хуулинуудые болюулха тухай эрилтэтэйгээр санаартад мартын 21-дэ нээгдэхэ МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай сессидэ эльгээхэ шиидхэбэри абаһан байгаа.

ХАРИЛСААНУУД ТУХАЙ СУГЛУУЛБАРИ

ВАШИНГТОН. Хубилган шэнэдхэлгэ ба американецуудай олонхиин ухаан бодолдо тэрээнтэй нягта холбоотой асуудалнууд ходо ходо зүбшэн хэлсэгдэжэ, совет сэрэгэй аюул һуларуулагдажа байна гэһэн ойлгомжые США-гай хүн зоной бодолдо нэбтэрүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Хөөрэлдөөнүүд хүгжөөгдэхэ зэргэтэй. США-гай эгээл нүлөө ехэтэй эрдэмэй түбүүдэй нэгэнэй — Колумбиин университедэй гаргаһан «Америкын үргэн ехэ аша туһа» гэһэн статьянуудай суглуулбариин авторнууд иимэ тобшолол хэнэ.

США-гай обороныш министрэй ба гүрэнэй секретариин туһалагша Уильям Банди политическэ элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша болоно. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар үгэеэ ойлголсолгонууд тээшэ дабшаха шухала, ушар нимэһээ США-гай болон СССР-эй хоорондохи үгэеэ ойлголсолгые бэхижүүлхэ хэрэгтэй. «М. С. Горбачевой бэелүүлжэ байдаг гадаадын политика үе сагай эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусана, бүмбэрсэг дэлхэйе шэнэ ёһоор хараха арга олгоно, тэрэ урда тээнь бии байһан политикаһаа улам бүри һайшаалтай байна».

Соёлой hонин

УРАН ЗУРАГАЙ ШЭНЭ МУЗЕЙ

Догныш голой эрьедэ
Дууша хүбүүн түрөө гээ,
Дуулим нютагайнь тала
Дээрэ үргэн магтаа гээл...

Үргэн Буряадаа суурхуулжа ябаhан манай элитэ ехэ уран зурааша Цыренжап Сампиловай нэрээр нэрлэгдэhэн уран зурагай музей Нарhата тосхондо нээгдэжэ, нютагаймнай соёлой түүхэдэ ехэ удхашанартай үйлэ хэрэг болобо.

Энэ хэрэгтэ музейн директор Лилия Намдаковна Боросгоевагай оролдоhон, хэhэн ашагабьяань яаха аргагүй ехэ.

Музей нээлгэдэ Яруунын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ч. Цыренжапов музейн үүдэнэй сагаан лентэ хайшалжа, айлшадые орохыень уриба. Шэнэ музейн экспонадуудай үлгөөтэй таhалгада суглараашад багтажа ядан байгаа hэн.

Мүн лэ райгүйсэдкомой соёлой таhагые даагша Г-Х. Б. Цырендашиева, районой ахамад врач Г. Д. Дондоков, ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь С. Ц. Цыденова гэгшэд hайн hайхан үгэнүүдые музейн ажалшадта зорюулжа хэлэбэ. Соёлой таhагые даагша Г-Х. Б. Цырендашиева музейн директор Лилия Намдаковнада «Зенит» түхэлэй фотоаппарат барюулхадаа:— Энэ аппарадаар хэрэгтэй юумэеэ буулгажа, экспонадуудаа баяжуулжа байхатнай болтогой,— гэжэ суглараашадай альга ташалган доро хэлэбэ.

hүүлээрнь Нарhатын нэгэдэхи дунда hургуулиин 5 «б» классайхид «Эшхэй» гэжэ сценкэ, А. Андреевэй «Тоонто нютаг», ородоор «Кто его знает» гэhэн дуунуудые гүйсэдхэбэ. Илангаяа энэ классай Ира Шагдарова Дарима Ширапова хоёрой ирагуу хоолой олоной анхарал татаба. Мүн баhа 6 «а» классайхид «Чебурашка», «Сэсэг соогуур» гэhэн дуунуудые гүйсэдхэбэ.

Москва хотодо үнгэрhэн бүхэсоюзна конкурсын лауреат, бүхэдэлхэйн 6-дахи фестивальда хабаадагша, Буряадай литература болон искусствын 2-дохи декадада хабаадагша Ц-Д. М. Ламахановагай хучир дээрэ өөрөө наадажа, урданай буряад дуунуудые дуулахадань, харагшад ехэтэ баясаа hэн.

Д-Н. ХАЛХАРОВ,
манай штатнабэшэ корр.

БАГШАНАРАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

Загарайн районой Первомаевка hууринда Сагаалганай hайндэр hонирхолтойгоор үнгэргэгдөөд, хүн зон ехэтэ баясажа тарабад. Энэ hайндэртэ хүршэ Хара-Шэбэр, Шулуута hууринайхид хабаадалсаа.

Дунда hургуулиин байшангай газаа ехэ түүдэг носоогдожо, суглараашад ёохор хатаржа, hайндэрые нээгээ. Удаань энэ hайндэрые хүтэлбэрилhэн Первомаевкын дунда hургуулиин багша Бутыдма Бабуевна Цыреторова бүгэдэниие Сагаан hараар халуунаар амаршалаад, КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь В. Р. Булдаевта үгэ үгөө hэн. Буряад арадай Сагаалганай hайндэрэй хуулита болоhон ушараар В. Р. Булдаев бүгэдэниие амаршалаад, ажалдаа амжалтатай, элүүр энхэ ябахые хүсэhэн байна. Удаань үгэ абагшад: «Дружба» совхозой директор П. В. Печкин, Первомаевкын сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Р. Ш. Бадмажапов гэгшэд мүн лэ үреэлэй hайхан үгэнүүдые хэлэhэн байна. Саашадаа «Сагаан hарын найр» гэжэ зүжэглэгдэмэл харуулга эхилээ hэн. Амаршалгын дуунай хүгжэм доро нютагай hургуулиин багша С. Б. Хандажапова уян нугархайгаар хатараа. Арбан хоёр жэлнүүдэй hүлдэ болоhон амитадай баг үмдэhэн зон тайзан дээрэ гаража, жэл бүхэнэй илгаа тухай хөөрэжэ үгөө. Шулуутын хүүгэдэй байшангай хүмүүжүүлэгшэ Д. Ч. Батомункуева өөрынгөө зохёоhон шүлэгүүдые уншажа, суглараашадай магтаал hайшаалда хүртөө. «Дружба» совхозой ахамад зоотехник О. Б. Будаев ирагуу hайханаар дуулажа, харагшадай альга ташалгаар үдэшэгдөө hэн. Мүн эндэ Шулуутын хүүгэдэй байшангай дуунай бүлэгэй, Загарайн районно Соёлой ордонгой концертнэ бригадынхидай харуулhан номернуудые тэмдэглэлтэй.

Буряад арадай наадануудаар болоhон мүрысөөнүүд олоной анхарал татаа hэн. Бүхэ барилдаагаар С. Цыбикдоржиев илажа гараа. Шагай нааданда Э. Жамбалова түрүүлжэ, энэ нааданда дүрэтэй байhанаа харуулаа. Харин шатарай хюлгэ дээрэ болоhон мүрысөөндэ О. Содномовые илаха хүн олдоогүй.

Буряад арадайнгаа заншалта эдеэнэй дээжые бэлдэжэ, Сагаалганай стол уран гоёор шэмэглэлгын конкурсдо хара-шэбэрэйхид түрүүлээ.

Энэ hайндэр Первомаевкын дунда hургуулиин багшанарай үүсхэлээр үнгэргэгдөө гэжэ тэмдэглэгдэхэ зэргэтэй.

С. МАКСАРОВА,
Загарайн районно Первомаевкын дунда hургуулиин багша.

hаяхан Улаан-Үдэдэ оперо, балетэй академическэ театрай ордон соо буряад соёлой үдэшэ болоhон байна.

Зүгөөр энэ үйлэ хэрэг тухай хөөрэхэhөө түрүүн имэ ажаглалта хэхэ дуран хүрэнэ. Нэгэдэхеэр, «Буряад хүгжэмтэ уран зохёолой hайндэр болохо» гэhэн томо гэгшын соносхол оперно театрай ойро аржыжа байгаа. Хоёрдохёор, «Буряад хүгжэмэй үдэшэ оперо, балетэй академическэ театр соо болохо» гэжэ үглөөгүүр республиканска радио соносхожорхёо. Гурбадахяар, зон үсөөн сугларaa. Дүрбэдэхеэр, үдэшын программые хүтэлhэн В. Ц. Гунзыновай идхамжаар уран зохёол тухай хөөрэлдөөн болоогүй, имагтал буряад хэлэн тухай, Сагаалганай найр наадантай холбоотой hэн туладань бага зэргэ ёhо заншал тухай хөөрэлдөөн болоод лэ, хүгжэм дуу шагнаад лэ, хүн зон тараhан байгаа. Гадна соносхол соо дурдагдаhан «Байгал», «Хараасгай» журналнуудай түлөөлэгшэдэй зал соо hуугаашье hаа, тэдэндэ үгэ үгтөөгүй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, эмхидхэл муутай, боро юрьеэнэй үдэшэ болоо гэжэ шүүмжэлхээр.

hУЛА ТАБИhАН hУР БОЛГОН...

Үшөө нэгэ ажаглалта гэхэдэ, имэ: hүүлэй үедэ имэрхүү үргэн удха шанартай хэмжээ ябуулгануудта республикымнай хүтэлбэрилэгшэд, ядахын сагта Соёлой министерствын түлөөлэгшэд ерэжэ, юундэ хүн зонтой хөөрэлдэхэеэ болишоо юм гэжэ гайхамаар. Юунhээ айдаг юм?!

Хүгжэмэй номернуудай хоорондо зал сооhоо хүнүүдые бодхоожо, буряад хэлэн дээрэ hанамжа, дурадхалнуудыень хэлүүлжэ байгаад, концертые хүтэлэгшэ тэрэ үдэшые hонин болгохо гэжэ оролдоhон байна. Жэшээнь, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэд Л. Д. Шагдаров, Г. О. Туденов, Яруунын районой Мужыхын дунда hургуулиин багша, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша Р-Х. Ц. Санжимитыпова, Хитадай Арадай Республикын Үбэр-Монголой автономито районhоо, МНР-hээ бууhан айлшад (нэрэнүүдынь тодорхойгоор соносхогдоогүй) болон бусад нүхэд буряад хэлэн тухай, буряад арадай үндэhэн hайндэр болохо Сагаалганай дахин hэргэн мандажа байhанда б... лэбэ.

Имэ удэ... гэргэжэ бай... Зүгөөр хож... ябуулгануу... дээhэн, hула... гонгүй, прог... дожо үзэхэ... дүүрэсэ зон... рэгтэй.

ЗУРАГ ДЭ... шэдэ хабаа... ансамблиин... ажалай вете... Түгнын бүр... дууе hайха...

В. ГА...

ЗАХААМИНАЙ ДАНГИНАНАР

БУРЯАД арадай ерээдүйн ажабайдалай ээзд болохо мүнөө үеын залуушуулда энэ жэлэймнай Сагаалган ехэ дэмбэрэлтэй гээшэл даа. Национальна hайндэр гэгдэжэ хууляар, эрхэтэй болоhон Сагаалганаа залуушуулнай түрүүшынхиеэ угтаба ха юм. Бүтүүгэй үдэр Закаменск хотын түб талмай дээрэ В. И. Ленинэй хүшөөгэй дэргэдэ буряад, ород болон бусад яhатан олооро сугларжа, Сагаан түмэр морин жэлые ёhолhон ехэ hайндэр үнгэргэбэ. Районой тосхон бүхэнhөө айлшад буужа, уг гарбалайнгаа урдын ёhо гуримые, абари заншалые харуулбад. Конкурсын дүримөөр тосхон бүхэн буряад литын жэлнүүдые хамгаалха ёhотой байгаа: үлэгшэнэйхид хонин, хуртагынхид — хулгана, хамниинхид — могой, дүтэлүүрэйхид — морин, мэлынхид — үхэр жэл гэхэ мэтэ.

Тиигээдшье hайндэр захалжа, хамниинхид абарга томо могойн дүрсэ гоё hайханаар бүтээгээд, талмай дээрэ гаража, сугларhан зониие баясуулна. Могой жэл Хамниин совхозой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Ц. Ц. Цыреновэй хүтэлбэри доро ехэ удхатайгаар, гоё hайханаар үдэшэгдэбэ. Дуунууд, хатарнууд, ёохор ээдэлнэ, үдэшэлгын таабаринууд харагшадта таалгагдана. Эгээ түрүүшээр тааhан хүнүүдтэ бэлэгүүд барюулагдана, тэдэнь хуушанай үреэлнүүдые табина.

Морин жэл морилон ерэбэ даа. Гоё hайханаар хубсалhан дүтэлүүрэйхид сагаан моридые унанхайнууд талмай дээрэ гарабад. Сагаан hарын hайндэрые хүтэлбэрилhэн захаамин зондоо хүндэтэй Цыбикжап Цыденович Найданов уран гоё дуугаараа, үреэлнүүдээрээ Морин жэлээ угтаба.

«Морилжо хайрла,
Морин жэлнай,
Манай байдалай
Маша hайн жэл
Мандаха болтогой», — гэhэн абяанууд харагшадай дунда соностоно.

Нютаг бүхэнэй жэлнүүдээ хамгаалжа байха үедэнь талмайн нэгэ захада утаар табигдаhан столнууд дээрэ буряад арадай эдеэ хоол элбэг дэлбэгээр билтаржа байгаа, нүгөө захадань райпотребсоюзай, Зэдын продснабай эмхидхэhэн яармагууд дээрэ хүн зон олооро харагдаа.

Конкурсын дүн согсолходо Енгорбойн совхозойхид 1-дэхи, мэлынхид 2-дохи, хамниинхид 3-дахи hууринуудые эзэлhэн байбад.

ҮДЭШЭЛЭН Соёлой ордон соо hайндэр үргэлжэлүүлэгдэбэ. Эндэ «Сагаан hарын дангина» гэhэн конкурс үнгэргэгдэбэ. Закаменск хотодо ажаhуудаг долоон залуу эхэнэрнүүд буряад хэлээ, ёhо заншалаа, түүхээ hайса мэдэхэ, буряад эдеэ хоол эгээл амтатайгаар, эгээл гоёор бэлдэжэ шадаха, харагшадай элдэб асуудалнуудта харюусаха hүбэлгэн ухаатай байха мүрысөөнүүдые үнгэргэбэд. Булта эхэнэрнүүд үреэлнүүдые хэлэхэдээ, буряад арадай дуунуудые дуулахадаа, эдеэ хоолшье бэлэдхэхэдээ бэрхэнүүд байгаа. Харагшадай табиhан асуудалнуудташье тогтон торонгүй харюусанад. Шанга тэмсэлэй hүүлээр Үлэгшэн нютагта түрэhэн, соёлой таhагай хүдэлмэрилэгшэ Эржени Тунжинова, районой түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэ Татьяна Бимбаева, 1-дэхи дунда hургуулиин багша Сусанна Балмаева гэгшэд эрхимлэжэ, «Мираж» гэжэ залуушуулай түбэй үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэбэд. Түрүү hуури эзэлэгшэ хари гүрэнэй сабхида, бэшэ хабаадагшад Франциин «Ланкоме» гэжэ фирмын суута духинуудта хүртэбэ. Энэ конкурсдо хабаадахадаа ехэ оролдолго гаргаhанайнь түлөө (бэлэдхэлдэ тон бага саг үгтэhэн байгаа) районой түбэй больницын Дарима Гомбоевада, комсомолой райкомой Людмила Дашеевада, санэпидстанциин Аюна Раднаевада, түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэ Валентина Тогмитовада Соёлой ордонгой ехэ зал соо дүүрэhэн харагшад баясхалан хүргэбэд.

Теэд энээгээр районой түбтэ Сагаалганай hайндэр, дүүрээгүй. Хэдэн үдэрэй үнгэрэмсөөр хүдөө нютагуудай 12 эхэнэр Закаменскын Соёлой ордон соо ерэжэ «1990 оной Сагаан hарын дангина» гэhэн нэрэ зэргэ буляалдаа. Ордон соо баhал хүн зон тулашаhан — байхашье, hуухашье газар олдоногүй. Орохо билетэй үнэтэйшэгшье байгаа hаань, зомнай гоё hайхан, сэбэрхэн буряад эхэнэрнүүдые хараха дуратай байшоо гээшэ. Городой басагадай конкурстой сасуулхада, хүдөөгэй эхэнэрнүүдэй конкурс бүришье орёо хүндэ байгаа. Эдэнэр үреэлнүүдые хэлэлгээр, дуу дуулалгаар, хатар наадалгаар, билетүүдые татажа элдэб асуудалнуудта харюусалгаар, буряад ёhо заншал мэдэлгээр харагшадые тайзан дээрэ урижа, буряад наада эмхидхэлгээр мүрысэбэд. Аяар 5 часай туршада зоноор дүүрэhэн ордон хүүен дүүен, баяр баясхалангаар халижа байгаа Өөhэдынгөө урлан шэмэглэжэ оёhон буряад хубсаhаяа, элдэб зүүбшэнүүдээ зүүhэн Захааминай басагад, эхэнэрнүүд ямар hайхан сэбэрхэн, урихан гээшэб даа. Үни холын имэ дангинанар манайдэ үзэгдөө, харагдаагүй гэхээршье. Сэсэншье, мэргэншье, соггой хүхюуншье байнал. Одоол Гэсэр баатарай алиниинь шэлэхэ байгааб гэхээр даа...

«Үхибүү үлгыдэ оруулалга», «Хурим угталга», «Хадаг барилга», «Хурим үдэшэлгэ», «Хэшэг хүндэлгэ», «Оро заhалга», «Шэнэ гэр топлолго» гэхэ мэтын олон асуудалнуудта залуу эхэнэрнүүд харюусахадаа яhала бэрхэнүүд байба. Зүгөөр бага зэргэ алдуунуудай гарахада харагшад hайн дураарээ заhана. Конкурсдо хабаадагшадай урилгаар тайзан дээрэ гараhан бүхэшүүл бар хүсэеэ туршанад, hээр шаанад, эхэнэрнүүдшье эрэшүүлтэй хамта ёохорлоно, хатарна, дуулана.

Эрилсэ ехэтэй жюрин гэшүүд пенсионернууд РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша Ц. С. Очирова, партийна совет ажалда удаан хүдэлhэн Б. Д. Очиров гэгшэдэй хүтэлбэри доро конкурсын номер бүхэнэй үнгэрхэдэ, «5» хүрэтэр тоонуудые үргэжэ, сэгнэлтэнүүдые үгэнэд. Заримдаа «1», «2» гэhэн тоонуудшье үргэгдэшэнэ даа. Тииhээршье конкурсын программа дүүрэжэ, жюрин дүнгүүд согсологдобо. Мэлын эхэнэрнүүд Даримa Галсанова, Сэсэгма Эрдынеева (мүн лэ Үлэгшэндэ түрэhэн) Хамниин дунда hургуулиин 10-дахи классай hурагша Хуртагын басаган Юлия Очирова түрүү hууринуудые эзэлбэд. Дарима Галсановада «1990 оной Сагаан hарын дангина» гэhэн торгон хадаг хэдэрүүлэгдэнэ. Илагшадта, хабаадагшадта үнэтэ шангууд, дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдаба.

«Сагаалганай hайндэрэй хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэгшэд, манай районой соёлой таhагай хүдэлмэрилэгшэд Елизавета Цыбикжаповна Доржиевада, Валерий Дондокович Халзановта, Николай Чимитович Шаблеевта ехэ баясхалан хүргэхэеэ хүсэнэбди. «Сагаан hарын дангина» гэhэн конкурснууд хэлэшэгүй гоёор, бодомжотойгоор үнгэргэгдэбэ гээшэ. Конкурсдо хабаадаhан бүхы хүнүүдтэ ехэ баярые хүргөөд, республикын конкурсдо амжалтануудые түйлахыень хүсэнэбди, — гэжэ «Ажалай туг», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй уншагшад М. Гармаева, Э. Гонгорова гэгшэд аймагай газетэдэ бэшэнэ.

«Сагаан hарын дангина» гэhэн республиканска ехэ конкурс мартын 24-дэ, 25-да Улаан-Үдэдэ хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортын комплексын зал соо үнгэргэгдэхэ юм. Тэндэ республикымнай hайхан басагадhаа гадна Агын болон Усть-Ордын автономито округуудай дангинанар илалта түйлаха ехэ хүсэлтэйгөөр хабаадалсаха юм. Тиимэhээ районойнгоо басагадта бэлиг шадабарияа, хүсэл зорилгоо элсүүлжэ, илалта түйлахыень хүсэебди.

М. ГОНЧИКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Закаменск хотын эхэнэрнүүдэй конкурсдо хабаадагшад; Городой эхэнэрнүүдэй дундаhаа «Сагаан hарын дангина» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Эржени Тунжинова.

Б. ТАБДАЕВАЙ зурагууд.

АРАДАЙНГАА ДУУНУУДЫЕ

Австрида ажаhуудаг дуушан Борис Рубашкин манай орондо гастрольдо ерэнхэй. Тиин энэ hарын хуушаар Улаан-Үдэдэ дуулаха юм. Тэрэнэй концертнүүд авиазаводой «Рассвет» гэжэ Соёлой ордондо ба ЛВРЗ-гэй Соёлой ордондо 6 үдэшын туршада болохо.

Энэ дуушан ород болон цыган дуунуудые гүйсэдхэдэг юм. Тэрэ Россида хэзээдэшье байгаагүй, манай орондо оройдоол хоёрдохиёо ерэбэ. СССР-тэ боложо байhан hайн hайхан хубилалтануудай ашаар эндэ ерэхэ аргатай болооб гэжэ дуушан тоолодог.

Б. Рубашкинай эсэгэ донской хасаг hэн. Хубисхалай hүүлээр Эхэ ороноо орхижо гараха баатай боложо, Болгарида түбхинөөд, тэндэ гэр бүлэтэй болоо. Тэрэнэй ёhотой нэрэ обог гэхэдэ, Чернорубашкин юм hэн. Ушар юуб гэхэдэ, үбгэ эсэгэнэрынь атаманууд байhан юм. Тиимэhээ бусад хасагуудhаа илгархын түлэ, тэдэ хара самса үмдэдэг байгаа. Иигэжэ тэдэнэй нэрэ обог тайлбарилагдана.

Б. С. Рубашкин Болгарида түрэhэн юм, 20 наhатайдаа Чехословаки орожо, экономическа институт, хатарай hургуули дүүргээ. Тиигээд Венын арадай оперодо хатаршанаар хүдэлhэн байна. Нэгэтэ бэеэ гэмтээд, саашадаа хатарха аргагүй болоо hэн. Гэр бүлөөрөө Зальцбург хотодо hуурижаба. Теэд хэзээ энэ хүн ородоор дуулажа эхилээ гэшэ... дэйнгээ, эсэгынгээ саг үргэ... байhые ухаа оролhоо ... даг hэн.

Энээнhээ гадна ород үр... Пушкинай, Гоголиин, Лерм... хүбүүн сула уншажа ябаа... эсэгынгээ түрэhэн нютагые ... hэн хүсэлынь улам ехэ бол...

Дуулажа эхилээд, Венын ... миин профессор Мария Б... hургуули гараhан юм. Тиин ... но эрхим дуушан боложо ... гын театрта Борис Рубашки... дуулаhан юм. Гайхамшагта... гаа түлөө тэрэ «мүнгэн т... Ород эмигрантын хүбүүн ... хүндэтэ эрхэтэн болоhон ... олон оронуудта мэдээжэ б...

Түрүүшынгээ гастрольдо ... Москва, Ленинград, Кишине... нуудта дуулаа hэн. Гэхэ эр... энэ дуушан балай мэдээжэ...

Дуушанай репертуарта ... Илангаяа ород арадай фол... олоор дууладаг. Заримые... чик кучерявый», «Ямщик, го... чёрные», «Мурка» гэхэ мэ...

Дуушантай хамта ород ... ябалсадаг. Энэ оркестрэ ... ород хүгжэмшэд бии.

Борис Рубашкинай конц... эхилхэ.

ОЙНГОО БАЯРТА УРИНАЛДИ

ЯРУУНЫН районой Эгэтын-Адагай hургуули 1930 ондо тогтоhон түүхэтэй. Жараад онуудай эхеэр түрүүн долоон жэлэй, hүүлдэнь найман жэлэй болгогдоо hэн. Уданшьегүй түрэлхидэй, олониитын хүсэл зоригоор дунда эрдэмэй болгогдоо бэлэй.

Эгэтын-Адагай hургуулиин байгуулагдаhаар 60 жэлэй ой тэмдэглэгдэхээ байна. Энэ ушараар дашарамдуулан, олон ондоо үе сагта Эгэтын-Адагай hургуулида hураhан, дүүргэhэн, гэгээрэлэй энэ гуламтын түүхэтэй холбоотой нүхэдые баяр ёhололой суглаанда хабаадахыень урижа байhанаа тус hургуулиин дирекци, партийна эхин организаци, түрэлхидэй комитет мэдээсэнэ.

hургуулиин байгуулагдаhаар 60 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаhан баяр ёhололой суглаан Эгэтын-Адагта 1990 оной мартын 24-дэ 18 сагта болохо.

Ж. БАЗАРОВА,
hургуулиин директор.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Газетын нэгэдэхи хуудаhанда Совет Социалис Республикануудай Союзай Президентын хоёр Указ тунхаглагдана.

1990 оной мартын 18-да республика доторнай РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй болон нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай түлөө дахинаа дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэhэн байна. Окружной hунгуулиин комиссинуудай мэдээсэлнүүдэй түгэсхэл мүнөөдэрэй номерто үгтэнэ. Газетын хоёрдохи хуудаhанда мартын 18-да hунгагдаhан Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай списогүүд үгтэнхэй.

«Партийна ажабайдал: коммунистын хараа бодол» гэhэн ниитэ гаршаг доро Загарайн районой Новоильинскын дунда hургуулиин директор В. Сафроновой «hа... үзэхэ» гэhэн... hүүлэй үед... дай эрдэмэ... партийна с... республикын... тэ этигэл... байдал орш... шэнэ. Имэ... олон регл... КПСС-эй об... комой секр... ва тухай з... мэрилэгшэд... үндэhэтэй... хубилган ш... асуудалнууд... булта юумэ... сасуулха, з... рууень бод... ерээ.

Хурамхаа... нэй нэрэмжэ... нэ звеное д... «Ажахын то... гэhэн гарша... роо дүй ду... дана. саашаа... гонууд тухай...

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 10.05 —Жэлэй дүрбэн сэг. Март. 12.05—Баримтата фильм. 11.35 —Россин хатарай ансамблиин концерт. 12.15—«Мариам и Тадеуш»—баримтата фильм. 12.35 —Владимир Познер «Донахью болон үхибүүд» программатай танилсуулна. 13.30 — Время. 14.00—Композитор Л. Дербеневой зохёохы үдэшэ. 16.30— «Вернувшиеся к жизни» — баримтата фильм. 17.00 — «Музыка моего города» — фильм-концерт. 17.30 — «Там за лесом, овраг»—фильм-концерт. 18.10—«Хүхюун стартнууд». 18.55—«В зоне строгого режима»—баримтата фильм. 19.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30—Время. 20.00 — Мультфильмнүүд. 20.30—Партиин XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэнэбди. 22.00—Время. 22.30 —Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Хараа бодол». 00.10—Хүгжэмтэ дамжуулга. 00.30—Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киножурнал. 9.35, 10.35—Хүгжэм. 3-дахи класс. 10.05, 11.05—Англи хэлэн. 11.35, 12.35—Географи. 6-дахи класс. 12.05—«Эжы, аба бидэ гурбан». 13.05—«Сердце Бонивура» — уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. УЛААН-УДЭ. 16.50-... сражается-... фильм. 18.2... hонинууд. ... 19.35—Бурь... 20.10 — «Ая... нах» (бур... 21.15—«Амга... гашуул!» 2... ховно Совеэ...

СПОРТ

ИЛАhАНДАА ҮЛҮҮ ХУХИНГҮЙ

Манай ороной спортсменүүд мульhэн дээрэ мотоциклаар урилдалгаар өөр хоорондоо дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахань гэжэ мэдээсээ hэмди. Шведиин Гетеборг хотын стадион дээрэ мартын 10—11-нэй үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэhэн энэ урилдаан дээрэ хүлеэгдээгүй оhол аюул боложо, СССР-эй спортсменүүд түрүү hууринда гаража шадабагүй.

Дэлхэйн эрхимэй эрхим гэгдэhэн спортсменүүд энэ урилдаанда хабаадахынгаа урда тээ хоорондоо мүрысэжэ, хэнэйнгээ өөр хоорондоо үнгэргэгдэхэ тулалдаанда хабаадаха болоhые тодоруулаа hааб даа. Эдэнэрэй дундаhаа СССР-эй, Шведиин, ФРГ-гэй, Чехословакиин, Финляндиин суглуулагдамал командын гэшүүд онсо шалгаржа, өөhэд өөhэдынгөө нэрэ хүндые Шведиин мульhэн дээрэ хамгаалха, туршалсаха болоо бэлэй. СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд — үнгэрэгшэ жэлдэ өөр хоорондоо, байгша ондо командаараа дэлхэйн чемпион болоhон, нютагаймнай хүбүүн Николай Нищенко, Красноярскын аха дүү Юрий, Сергей Ивановууд, Москвагай Владимир Сухов, Уссурийскын Сергей Казаков гэгшэд эндэ ерэhэн байгаа. Манай ороной эрхим, зүрхэтэй, бэрхэ спортсменүүдтэй өөhэдынгөө бэлиг шадабари туршалсахаяа Финляндиин Я. Хирвасоия, Шведиин П-О. Сениус болон бусад олон спортсменүүд ерээ ха юм.

Хотын конькигаар урилдагшадай үйтан елүүр бэлдэгдээд байха юм гэжэ ехэ урилдаанда ерэhэн спортсменүүдэй, түлөөлэгшэдэй, тренернүүдэй хэнииньшье хүлеэгээгүй, тухайлаашьегүй байгаа гээшэ. Түрүүшын үдэрhөө илангаяа урда жэлнүүдтэ ходоо илажа гарадаг манай спортсменүүд урагшагүйдөө бшуу. Тиин урилдаанай түрүүшын үдэр Владимир Сухов хүлөө ехээр гэмтэжэ, госпитальдо ороhон байба. Мүн Юрий Иванов нэгэ тойролго дээрэ унажа, баhал гэмтэhэн байгаа. Урилдаанай түрүүшын үдэр Сергей Казаков бирагүйхэн дүн харуулаа.

Иигээд байхадань дэлхэйн үнгэрэгшэ жэлэй чемпион Николай Нищенко гансаараа чемпионой нэрэ зэргэ буляалдаха болоhон байгаа. Эндэ Финляндиин спортсмен Хирвасоия гэгшэ түрүүшын үдэрhөө очконуудые суглуулжа эхилhэн байба. Тиигээшье hаа, эдэ хоёр лэ хоорондоо тулалда туладаhаар адли тооной очконуудтай болоhон юм. hүүлэй hүүлдэ эдэ хоёр hүүлшын урилдаа үнгэрэжэ, эрхимлэгшэеэ тодоруулха болоhон байгаа. hүүлшын урилдаанай урда тээхи мүрысөөнэй эхилхэдэ нютагаймнай хүбүүн Николай Нищенко нүгөөдэеэ хүсэжэ, урдань ороод ябатараа, тойролго дээрэ мотоциклаа болгоомторгүй хурдаар ябуулаа бшуу. Тиигэжэ «шүүгээб» гэhэн бодолдоо мэхэлүүлжэ, энэ тойролго дээрэ мотоциклынь ташаhаар ташажа, харгыhаа халяа ха юм.

Финляндиин Оулу хотын механик, мүнөө 35 наhатай Ярмо Хирвасоия түрүүлhээр түрүүлжэ гарахадаа, түрүүшынхиеэ дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тиигэжэ хоёрдохи hуури эзэлhэн нютагаймнай хүбүүнэй үбсүүн дээрэ мүнгэн медаль яларба гээшэ. Харин гурбадахи hуури эзэлхын түлөө Красноярскын Сергей Иванов Шведиин спортын ветеран, 42 наhатай Пера-Олаф Сениус хоёрой дунда баhал шанга тулалдаан болоо. Эдэнэр тус тустаа 26 адлихан очконуудтай болоhон дээрэhээ дахинаа урилдаха болоо ха юм. Эндэ манай ороной түлөөлэгшэ илажа, бронзо медаляар шагнагдаа.

Иигээд лэ, өөр хоорондоо дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө 25-дахияа үнгэргэгдэhэн зүрхэтэйшүүлэй урилдаан дүүрэжэ, түүхэдэ үшөө нэгэ хуудаhан бэшэгдэбэ. Манай ороной нэрэ солые хамгаалхаяа ехэ мүрысөөндэ хабаадаhан 6 спортсменэй дундаhаа Николай Нищенко гансаараал «алтан» шанда хүртэхын түлөө тэмсэжэ шадаха байhанаа харуулба, — гэжэ СССР-эй суглуулагдамал командын тренер Владимир Чекушев хөөрэhэн байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Кино, театр

Театр оперы и балета
Концерт Ольги Аюровой — в 19.

Русский драматический театр
«Волшебник изумрудного города» — в 12 «Правда-хорошо, а счастье лучше»— в 18.

«Дружба»
Мультфильмы — в 10, кинолекторий «Закон для всех», говори смело»— в 15, «Налево от лифта, Кингсайз — в 11-30, 17, 20-30.

«Родина»
«Белый флюгер»— в 10, «Мистер Индия» (2 серии)— в 12, 15, 18, 21.

«Прогресс»
Красный зал —«Дом на Кэролл Стрит»— в 9-30, 11-20, 13-20, 15-20, 17-... ный зал—... вушки»—... зумный, бе... безумный ... 20-20.

«Эрдэм»
Мультфильм... и Гита» (2 ... 18-20, 20-50.

«Октябрь»
«Клад на ... 14, «Стекл... в 12, 16, 18...

«Восток»
«Держись, ... жа Вю»—...

«Байкал»
«Дежа-Вю»...

ДК «ТЕКС...
«Жизнь по...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская —2-33-67; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана респ... канской типографией Гос... издата Бурятской АССР. ... ректор 2-40-45. Н-00375. № 68.